STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 06792

MAYN ENTRINUNG FUN KATORGA

Grigorii Andreevich Gershuni

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

איז קאמפף וועסטו דיין רעכט ערווערבען.

מיין ענטרינונג פון קאטארגא

פון

גריגארי גערשוני

ארויסגעגעבען פון דער פארטיי סאָציאַליס־
טען רעוואָלוציאָנערען אין אמעריקא.

205 איסט בראָדוויי, נויאָרק.
יאנואר, 1907.

אויפ'ן שיף „כינא" אויף
דעם פאסיפישען מעער.
.1906

פאַר יעדערן איז פערשטענדליך, אַז פון דעם טאָג אָן וואָס מען האָט אונז איבערגעפיהרט פון שליעסעלבורג, זיינען אַלע אונזערע געדאַנקען געווען אָנגעווענדעט אויף איין פונקט: ענטרינען.

אין מאָסקווא איז אין דער צייט פון דיא ערשטע צוויי מאָנאַטען קיין אונטערנעהמונג ניט מעגליך געווען איבער דער קראַנקער פוס. דערצו איז דיא שטריינגע בעוואַכונג אין טורמע אַזוי פערשטאַרקט געוואָרען מיט מיליטערישע און אַלע אַנדערע ערליי קאַראַאולען, אַז מען האָט געמוזט אויפגעבען יעדען געדאַנק וועגען ענטרינונג.

אַוועקגעפיהרט האָט מען אונז פון מאָסקווא אונערוואַרטעט. וויא מיר זיינען נור אָנגעקומען קיין אַקאַטוי אַזוי האָבען מיר שוין אָנגעהויבען אויסצואַרבייטען אַלערליי מעגליכע פּלענער. אָבער ניט קוקענדיג אויף אַלע פּלענער האָט זיך אַרויסגעשטעלט אַז לויפען פון דאָרט איז ניט דער ערך שווערער איידער מען האָט דאָס געקענט ערוואַרטען.

דיזע שווערקייט איז נאָך געווען אונמעגליכער איבער דעם וואָס ביז יעסין צייט האָבען דיא געפאַנגענע געהאַט דיא מעגליכקייט אַרויסצוגעהן פון טורמע דרויסען אויף זייער עהרען־וואָרט אָהן דער בעגלייטונג פון קאָנוואָי. מיסברויכען דיזען פערטרויען פון דער נאַטשאַלסטוואָ אויף דעם עהרען־וואָרט און בענוצען זיך דערמיט צו קענען אַנטלויפען האָט זיך אין דיא רעוואָלוציאָנערע קרייזען גערעכענט אונערלויבט און זאָגאַר פאַר אַ פערברעכען. איבער דיזען אומשטאַנד זיינען אפילו דיא, וואָס האָבען ניט געקענט אַרויסגעהן אויף זייער עהרען־וואָרט, אויך געווען וויא געבונדען אין זייערע האַנדלונגען און האָבען קיין זאַך ניט געקענט טאָהן.

עס זיינען אַריבער מאָנאַטען און עס איז ניט געלונגען קיין זאַך צו אונטערנעהמען. פיער מאָהל זיינען געמאַכט געוואָרען

פראָבען, וועלכע האָבען, וויא עס האָט זיך אָנפאַנגס געדוכט, געדאַרפט ענדיגען מיט אַ פולען ערפאָלג, אָבער זיינען יעדען מאָהל דורכגעפאַלען איבער צופעלע, וועלכע מען האָט ניט געקענט פאָראויס זעהען. גליקליכערווייזע זיינען דיא אַלע פערזוכען געבליבען אונבעוואוסט פאַר דער אַדמיניסטראַציע פון געפענגניס.

עפעס אַזוי וויא אַ שווערער מזל וואָלט געהאַנגען איבער אונזערע פלענער צו אַנטלויפען און וויא עס וואָלט געווען אַ מין באַשערטע זאַך, אַז קיין אונטערנעהמונג זאָל ניט געלינגען. מיר זיינען לחלוטין פערצווייפעלט געוואָרען פון דיעזען שטענדיגען דורכפאַלען.

עס איז געבליבען נור איין האָפנונג. דעם 12טען סעפטעמבער פון דיזען יאָהר, האָט מען מיך געדאַרפט אָפלאָזען פון טורמע אין דער „פרייער קאָמאַנדא“, פון וואַנען עס איז פיעל לייכטער צו ענטרינען אַלס פון טורמע.*) אַזוי אָבער וויא דיא פערוואַלטונג פון דער קאַטאָרגע און דער גענעראַל־גובערנאַטאָר פון סיביר האָבען מורא געהאַט און זיך ניט געקענט ענטשליסען אויף זייער אייגענע אחריות ארויסצולאָזען מיך אין דער „פרייער קאָמאַנדא“, און טאָהן דאָס האָבען זיי געמוזט ווארום דאָס איז דאָך זייער אייגענער געזעץ, האָבען זיי זיך וועגען דעם ספעציעל אָנגעפרעגט אין פעטערבורג.

אין פעטערבורג האָט מען דיא זאַך לאַנג געצויגען ביז ענדליך אין אָנפאַנג פון אָקטאָבער האָט דער נאַטשאַלניק פון טורמע ערהאַלטען אַ טעלעגראַמע, אין וועלכער מען בעפעהלט איהם, אַז „אַלע געוועזענע שליסעלבורגער וועלכע דאַרפען ארויסגעלאָזען ווערען אין דער „פרייער קאָמאַנדא“, זאָל מען האַלטען ווייטער געפאַנגען אין טורמע; וואָהנען אויסערן טורמע זאָל מען זיי בשום

*) אין דער „פרייער קאָמאַנדע“ פיהרט מען אריבער דיא קאַטאָרזשניקעס נאַך א געוויסען משך צייט, ווען מען געהט שוין ארויס פון דער רייהע פון אויספּרובירטע און אויסגעבעסערטע. דיא געפאַנגענע פון פרייע קאַמאַנדע וואָהנען אויסערן טורמע; בייטאג קענען זיי געהען וואוהין זיי ווילען. מיט איין וואַרט, זיי האָבען געוויסע פריוויליגיעס. קארפּאַוויטש איז אויך געווען שוין אין דער פרייער קאָמאַנדע.

אופן ניט ערלויבען און פון טורמע ניט ארויסלאָזען". דאָס האָט געהייסען: לאָז איבער דיינע האָפנונגען אהינמער זיך ווען דוא ביסט אריין אהער.

דיא לאגע האָט אָנגענומען א שרעקליכע ווענדונג. ביי דיזער צייט זיינען צוויי אלטע נאטשאלניקעס פון טורמע אראָפּ פון פלאץ איינער נאָך דעם אנדערן און זיינען צוזאמען מיט איין הילפס־נאטשאלניק געשטעלט געוואָרען פאר א געריכט, פאר וואָס זיי האָבען ניט פאָרגענומען קיין שטרייגע מיטלען געגען דער מעג־ליכקייט צו אנטלויפען. אלס נייעם נאטשאלניק האָט מען אויפ־געשטעלט דעם געוועזענעם נאטשאלניק פון סאכאלין, א געוויסען זובקאָווסקי. ער איז אָנגעשטעלט געוואָרען פון פעטערבורג, פון וואנען ער איז אָנגעקומען מיט שטרייגע בעפעהלע: אָנציהען דיא לייצעס שטרייגער אין דער צולאָזענער טורמע, איינפיהרען אָרד־נונג וויא עס געהער צו זיין און אָנווענדען דיא שטרייגסטע מיט־לען געגען דער מעגליכקייט צו אנטלויפען. פאר אזא פאל איז ער פעראנטוואָרטליך.

מיט זיין אָנקומען האָט זיך אָנגעהויבען א נייע פעריאָדע אין דעם לעבען פון דיא אקאטויצעס. א קורצע צייט פאר זיין אָנקומען האָט מען שוין פערשטארקט דיא בעוואכונג פון טורמע. אויסער דעם אלטען קאָנוואָי האָט מען אריינגעשיקט נאָך א גאנצען רעגימענט סאָלדאטען. תיכף נאָך דעם וויא ער איז געוואָרען נאטשאלניק איז ערהאלטען געוואָרען טעלעגראפיש א בעפעהל, אז אין צייט פון 24 שטונדען זאָל מען ארויסשיקען פון אקאטוי אלע זייטיגע מענשען, וועלכע וואָהנען דאָרט מלחוץ פון טורמע און אין דיא ארומיגע דער־פער, ד. ה. הויפטזעכליך דיא פרויען און קינדער, וועלכע האָבען ניט נור „געזעצליך" דאָס רעכט צו וואָהנען אין דעם ראיאָן פון געפענג־ניס, נור לויט דעם געזעץ האָבען א רעכט צו פאָדערן א וואָהנונג ביי דער אדמיניסטראציע פון געפעננגיס און דיא אדמיניסטראציע איז דאָס זיי מחויב צו געבען.

אין דיא דונקעלסטע צייטען פון רעאקציאָן אין רוסלאנד, האָבען זיי זיך קיין מאָל ניט ענטשלאָסען צו געברויכען אזעלכע אונגעזעצליכקייטען, וויא אויסווייזען דיא פאמיליעס פון דיא קאטאָרזשנע געפאנגענע. עס שיינט, אז דער „קאָנסטיטוציאָנעלער קאבינעט" פון סטאָליפין האָט א גרעסערע פאָלמאכט „איינצופיה־

רען געזעצליכקייט" אלס עס האָבען געהאט דיא בעוואוסטע מיניסטאָרען טאָלסטאָי, איגנאטיעוו, סיפּיאגין און פּלעהווע.

זעהען זיך מיט קרובים אין טורמע איז פערבאָטען געוואָרען; מען האָט צוגעלאָזען בלויז צו זעהען זיך אין דער קאראאולקע אין דער אנוועזענהייט פון דיא אויפזעהער. אלעס וואָס עס איז אריינגעטראָגען געוואָרען אין טורמע אָדער וואָס איז ארויסגעטראָגען געוואָרען פון דאָרט, איז דורכגעזוכט און דורכגעקוקט געוואָרען זעהר גענוי. דעם אויסערליכען קאָנוואָי האָט מען אָהן א שיעור פערגרעסערט. פריהער זיינען געשטאנען פיער סאָלדאטען אלס אויסערע וואך, איצט האָט מען איהם פערגרעסערט אויף איבער צוואנציג מאן סאָלדאטען. אין דער טורמא גופא איז פריהער קיין קאָנוואָי גאָר ניט געשטאנען, עס איז נור געווען דער דעזשורנער נאדזיראטעל (אויפזעהער) און איצט האָט מען נאָך יעדער פּאָוויערקע דיא טורמע איבערגעגעבען דעם מיליטערישען פּאטרול, וועלכער האָט זיך געביטען אלע צוויי שעה. אויף יעדער ווינקעל פון דער וואנד ארום געפענגנים האָט מען אָנגעהויבען אויפצובויען הויכע טהורעמס, וואו עס זאָלען שטעהן און היטען דיא וואך־פּאָסטען. קורץ, מען האָט אָנגעהויבען איינפיהרען „געהעריגע אָרדנונג“.

עס האָבען זיך אָנגעהויבען אָביסקעס. ביי דעם ערשטען אָביסק האָט זיך שוין ארויסגעשטעלט, אז פון דער קאמער נומער 3 איז אונטערגעגראָבען געוואָרען א גרויסארטיגער טונעל, וועלכער איז שוין דורכגעפיהרט געוואָרען אונטערן פונדאמענט פון טורמע און ביז ווייטער דיא ווענד. אויף דיזען טונעל, דורך וועלכען מען האָט גערעכענט דורכפיהרען א מאסע מענשען, איז פערברויכט געוואָרען פיעל צייט און האָט געקאָסט פיעל ארבייט, ווארום מען האָט איהם געמאכט מיט פערפעסטיגונגען אין דיא דורכגעגראָבענע גאלעריעס. דיעזע גאנצע ארבייט איז פערלאָרען געגאנגען. דיא לאגע איז נאָך שלימער געוואָרען. אויפ'ן צווייטען טאָג האָט מען פון דעסטוועגען ווידער אָנגעהויבען גראָבען א טונעל אין דעם הויף פון טורמע, פון דער זייט, וואו דער ברונען געפינט זיך; אָבער אין צוויי וואָכען ארום איז אויך דיעזע אונטערנעהמונג דורכגעפאלען.

דיזע דורכפעלע פון טונעלען, ניט רעכענענדיג שוין דיא פיער אנדערע פּראָבען צו אנטלויפען, האָבען געצוואונגען אוועקצושטעלען

אזוי דיא פראַגע: ענטוועדער פאַרנעהמען אַן אויסערגעוועהנליכען פּלאַן אָדער אויפגעבען יעדע האָפנונג ארויסצוראַטעווען זיך.

דרויסען, אויף דער פרייהייט, האָט מען אונטערדעסען זיך שטאַרק געוואונדערט; מען האָט ניט פערשטאַנען וואָס טהוט זיך דאָ: פון דעם מאנאַט יולי אַן זיינען פון אקאַטוי פיעלע ענטרונען, און ביי יעדען האָט זיך געשטעלט דיא פראַגע: ווארום זשע לויפען ניט דיא פאַרטיי־מענשען? עס האָט אויסגעזעהען אזוי וויא דיא גאַנצע מניעה וואָלט געווען פון זיי אַליין, אַז אַנטלויפען איז לייכט, נאָר מיר ווילען ניט, און אמת'ן אבער זיינען אלע ענטרינען פון אַקאַטוי פאר דעם יאָהר 1906, מיט דער אויסנאַהם בלויז פון צוויי *), געווען אונערלויבטע פון שטאַנדפּונקט פון רעוואָלוציאָנערע מאָראַל. מענשען זיינען געלאָפען, ווען זיי האָבען געגעבען זייער עהרענוואָרט דער אַדמיניסטראַציע, אַז זיי קעהרען זיך אום אָדער אונטער אומשטענדען, וועלכע זיינען נאָך וויינייגער ערלויבט אַלס דיזע. דיעזע פעלע זיינען געווען אַ גרויסער אונגליק פאר דיא פּאָליטישע קאַטאָרזשנע. זיי האָבען געגעבען דעם פיינד דיא מעגליכקייט צו זאָגען מיט גיפטיגער שמחה, אַז אומזיסט שטאָלצירען דיא רעוואָלוציאָנערען מיט זייער עהרליכקייט און נאָבעלקייט.

מען מוז בעמערקען, אַז דיא גאַנצע אַקאַטויער פּאָליטישע קאַטאָרגע איז געווען זעהר אויפגעבראַכט פאר ברעכען דעם געגעבענעם עהרענוואָרט און עס איז זאָגאַר איין מאָל אָנגענומען געוואָרען אַ בעשלוס, אַז מען זאָל אַזעלכע פיינע מענשען באָיקאָטירען און זייערע נעמען לאָזען וויסען פאר דיא טהעטיגע אָרגאַניזאַציאָנען.

איצט שוין, נאָך מיין ענטרינונג, האָב איך זיך דערוואוסט, אַז ווען זיי זיינען שוין פריי זאָגען זיי ניט אוים אַז זיי זיינען אַוועק דורך דעם וואָס זיי האָבען געבראָכען זייער עהרענוואָרט, און אַז מען פרעגט זיי פאר וואָס לויפען ניט דיזע און דיזע חברים, ענטפערן זיי צווייידייטיג, אַז מסתמא האָבען זיי קיין לוסט ניט צו אַנטלויפען.

*) דאס ענטרינען פון אקומצעוו מיט זיין חבר מעלניקאָוו אין טורענטאיעוום.

דיא נויט לערנט אוים. מיר האבען זיך ענדליך אבגעשטעלט אויף פאלגענדען פלאן, אלס מעהר אדער וויניגער צוועקמעסיג: אלעס וואס ווערט ארויסגעטראגען אדער ארויסגעפיהרט פון טורמע, וויא צ. ב. ש. מיסט־קאסטענס, דיא „גאלד־פעסעל“, דיא וואסער־פאס, קערב מיט זאכען, דאס אלעס ווערט דורכגעקוקט און דורכגע־זוכט זעהר גענוי. אבער דא איז נאך דא איין זאך, וועלכע לאזט זיך פיעלייכט אויסנוצען. איבער׳ן וועג, ניט ווייט פון טורמע, גע־וועהנליך אויסערן וואנד, שטעהט א גרויסע געביידע, אין וועלכער עס געפינט זיך דיא קאנצעלאריע פון געפענגנים און דיא וואהנונ־גען פון דעם הילפס־נאטשאלניק, פון דיא אויפזעהער און נאך אזעלכע.

אין הויף פון דיזע הויז געפינט זיך דער קעלער פון געפענגנים, וואו עס ווערט אוועקגעשטעלט דיא גאנצע עסענווארג און פראָ־וויאנט פאר דיא געפאנגענע. דער פערוואלטער פון קעלער איז איי־נער פון דיא אויפזעהער. דער שליסעל געפינט זיך געוועהנליך ביי דעם אויפזעהער, נאר אזוי וויא דיא מעהרסטע פריפאסען מאכען מיר אליין פארטיג, דארום האבען מיר געהאט א רעכט אין דער בעגלייטונג פון קאנוואי אריינצוגעהן אין קעלער.

פיר דעם ווינטער פלעגען מיר פערפערטיגען זויער־קרויט. אליין סעטקעווען מיר זיא, פילען אן דיא פעסער און טראגען ארוים דיא פעסער פון טורמע אין קעלער. מיר האבען אזוי אויסגערעכענט: ניט קוקענדיג דארויף וואס אלעס וואס ווערט ארויסגעפיהרט פון טורמע ווערט גענוי דורכגעקוקט, פון דעסטוועגען קען זיין אז א פאס מיט קרויט, וועלכע מען פיהרט דאך ניט אוועק אין קיין פריי־ען פלאץ נאר דא אין קעלער פון טורמע, וועלען זיי דורכלאזען ניט נאכזוכענדיג גענוי, בפרט אז זיי אליין שטעהען דערביי און גיבען אכטונג. דאס הייסט זיי אליין פיהרען דאך דאס ארוים און פון קעלער איז דאך אויך ניטא קיין מעגליכקייט ארויסצוגעהן.

ווייטער האבען מיר אזוי אויסגערעכענט: אויב עס וועט גע־לינגען אין א פעסעל קרויט אימיצען אריינצובריינגען אין קעלער, דארף אין קעלער שוין דורכגעפיהרט זיין פון פריהער א טונעל צווישען דעם פונדאמענט און דיא ברעטער, וואס דאס זיינען דיא דילען פון הויז. מען דארף דורכזעגען דיא דילען און דורך זיי אריינ־

קלייבען זיך אין דעם טונעל, דורך דעם טונעל ארויס דרויסען און פון דאָרט ווייטער.

מען האָט גוט אונטערזוכט דעם פלאַץ און מען האָט אָנגע־הויבען גראָבען. אין צייט פון עטליכע טעג איז דאָס פאַרטיג גע־וואָרען.

אין יענעם פלאַטץ פון קעלער, וואו איך האָב געדאַרפט דורכ־קריכען האָט מען נור געדאַרפט דורכזעגען דיא דילען, וואָס דאָס איז געבליבען אויסצופיהרען אין אבענד, א נאַכט פאַר׳ן געפלאַנטען אנטלויפען.

דערווייל האָט מען בעקומען א באָס, וואָס דאָס איז זעהר שווער אָנגעקומען. דיא פאַס איז געווען אונגעפעהר אָנדערהאַלבען אַרשין דיא הויך און אַן אַרשין דיא ברייט. מען האָט אָנגעסעטקע־וועט קרויט און אויף דעם בעשטימטען טאָג אָבגעמאַכט ארויסצו־פיהרען.

אויב עס וועט נאָר געלינגען אין אבענד דורכצוזעגען דעם נוי־טיגען פלאַטץ אין דיא דילען דאַן איז שוין אַלעס פאַרטיג. גאַנץ פריה דאַרפען מיר בעקומען א סיגנאַל אַז דאָס איז געלונגען און דאַן קריך איך אין פאַס; אויב זשע אַזאַ סיגנאַל וועט ניט זיין, דאַן דאַרף מען דאָס נאָך אָבהאַלטען.

דער אין־דער־פריה איז אָנגעקומען, נאָך לאַנגען אונגעדולדי־גען וואַרטען ווערט ערהאַלטען א סיגנאַל ניט קיין גוטער, דער פלאַן איז דורכגעפאַלען. דאָס איז נעמליך דיא פערטע אונטערנעהמונג. עס האָט זיך צום סוף אַרויסגעשטעלט אָט וואָס: דיא לייט וואָס האָבען געדאַרפט אויסגראָבען דעם טונעל אונטערן פונדאַמענט און האָבען דאָס אין לעצטער נאַכט געדאַרפט ענדיגען, האָבען פלוצלונג דערזעהען פון ווייטען דיא קאַראַאולע אויפזעהער און אהינטער זיי רייטער — מיט איין וואָרט, עפּעס א גאַנצע טרעוואָגע, אַן אויסער־געוועהנליכע. דאָס האָבען זיי דערזעהען ביי נאַכט, ווען זיי זיינען געגאַנגען צום קעלער דערגראָבען ווייטער דעם טונעל. רעכענענדיג אַז דאָס האָט אימיצער פון דיא קרימינעלע אַרעסטאַנטען ארויס־געגעבען דעם סוד, אָדער אַז דורך א צופאַל האָט דיא נאַטשאַלסטוואָ אַליין דערשמעקט עפּעס, זיינען זיי פון דאָרט אַוועק און האָבען דערנאָך דורך א סיגנאַל געלאָזט וויסען, אַז דיא אַרבייט קען ווייטער

ניט אָנגעהן. און דיזען פריהמאָרגען גראָד האָבען מיר זיך אויף דערוואוסט פון דעם נייעם בעפעהל, אז מען זאָל גענוי אונטערזוכען יעדעם פעסעל, וואָס מען פיהרט ארויס פון טורמע.

מיר זיינען געווען פערצווייפעלט. וואָס מען אונטערנעהמט ניט פאַלט אַלעס דורך. עס איז, דוכט זיך, שוין איצט קיין ספק ניט געווען, אז דיא אדמיניסטראַציע האָט זיך דערוואוסט פון אונזער פלאַן. מיר האָבען גערעכענט, אז אימיצער האָט אונזער סוד ארויסגעגעבען. דער טאָג איז אָבער אריבערגעגאַנגען רוהיג. דיא אדמיניסטראַציע האָט ניט אָבגעגעבען קיין בעפעהל פון וועלכען מען זאָל קענען דרינגען, אז זיא ווייס וועגען דעם געגראָבענעם טונעל אין קעלער. מיר האָבען שוין ווייטער זיך אויפגעהויבען אויף פליגלען. מיר האָבען אָנגעהויבען האָפען. אויב דיא אדמיניסטראַציע ווייס ניט פון דיא אויסגראָבונג פון קעלער, דאַן איז דאָך מעגליך אז דיא וואָס האָבען געדאַרפט לעצטע נאַכט טאָהן דיא ארבייט האָבען געמאַכט א טעות וועגען דער טרעוואָגע, וואָס זיי האָבען געזעהען. דיא זאַך איז אזוי געווען: אַקוראַט מיט א טאָג פריהער, וויא איך האָב שוין אויבען דערצעהלט, האָט דיא אדמיניסטראַציע ענטדעקט דעם גראָבען, וועלכער האָט זיך אָנגעהויבען פון ברונען אין הויף פון טורמע. קען דאָך זיין, אז אלע שטרייטיגקייטען האָבען זיך היינט אָנגעהויבען איבער דעם, דאָס אוועקשטעלען פון אויפזעהער אויף דיא פּאָסטען, אונטערזוכונגען ארום טורמע רייטענדיג אויף פערד, דער שטרייננגער בעפעהל צו אונטערזוכען דיא פעסער*) — דאָס אלעס קען זיין איז איבער דעם ענטדעקטען גראָבען פון ברונען, וועלכער האָט אזוי צוטומעלט דיא גאַנצע אדמיניסטראַציע. אויב עס איז אזוי, איז דאָך דיא נאַטשאַלסטוואָ אויף א פאַלשען סליאַד און מיר מעגען ווייטער אָנגעהן מיט אונזער פלאַן.

מיר האָבען בעשלאָסען צו געפינען סמעלע מענשען און אזעלכע אויף וועלכע מען זאָל זיך מיט זיכערהייט קענען פערלאָזען און זיי זאָלען פאָרטזעצען דיא ארבייט, גראָבען ווייטער דעם טור-

*) עס קען זיין, אז זיי האבען דאס געוואָלט אונטערזוכען צו פיהרט מען ניט דיא אויסגעגראָבענע ערד אין דיא פעסער, גאָר ניט האָבענדיג קיין אהנונג וועגען דיא זויער־קרויט פאס.

נעל אין קעלער און זיי מוזען ענדיגען דיא ארבייט ניט שפּעטער וויא אין צוויי טעג ארום, ווארום יעדער טאָג האָט געבראַכט עפּעס נייע גזירות, נייע שטרייגקייטען.

דער פריה־מאָרגען האָט געבראַכט גאָר אַן אונערוואַרטעטע שווערקייט: ביי נאַכט איז ארויסגעפאַלען דער ערשטער געדיכטער שנעע, וועלכער עס קען ווייזען זעהר אַ געפעהרליכען סליאַד. אָבער ניט קוקענדיג דאַרויף איז בעשלאָסען געוואָרען אָנצוגעהן ווייטער מיט דער אונטערנעהמונג, אויב נור פון דרויסען וועט זיין דער סיג־נאַל אַז דאָרט איז אַלעס וויא עס דאַרף צו זיין. אַ היבשע צייט איז אונז געגעבען געוואָרען פון דרויסען דער צייכען: אונבעשטימט. זייענדיג שוין געוועהנט אויף אַלערליי אופנים דורכצופאַלען, איז אונז געוואָרען טרויעריג אויפ'ן הארצען — צו זיינען מיר שוין ווידער ניט דורכגעפאַלען. פלוצלונג קומט אַ נאַכריכט, אַ סיגנאַל: „אַלעס איז וויא עס בעדאַרף צו זיין, מען קען אָנהויבען.“ ענדליך! מען מוז זיך איילען. דיא פאַס מוז מען ארויספיהרען פון טורמע גאַנץ פריה ווען דער נאַטשאַלניק שלאָפט נאָך, אַז זיא זאָל זיך איהם מעשה שטן ניט וואַרפען אין דיא אויגען, ד. ה. עס דאַרף אָבגעטאָהן ווערען ביז 8 אָדער ביז האַלב נאָך 8 אין דער פריה.

אין דעם פלאַץ, וואו מען האָט געדאַרפט פערמאַכען מיך אין פאַס, איז שוין אַלעס געוועזן פאַרטיג. אום אַז דיא אויפזעהער זאָל זיך ניט וואַרפען אין דיא אויגען וואָס מען זעהט מיך ניט, בין איך אַוועק צו דעם דעזשורנעם און האָב ביי איהם אַ בעט געטאָהן אַ קאַנוואָי, ווייל איך דאַרף געהן אריינטראָגען האָלץ פאַר אונזער אויוועז. איך האָב אריינגעבראַכט דיא האָלץ און דיא אויפזעהער וועלען שוין אַ גאַנצען טאָג געדיינקען אַז זיי האָבען מיך דאָך אָט דאָ אין דער פריה געזעהען. דעם עלטסטען אויפזעהער האָב איך געגעבען אַ בוך צום לעזען *) און איך האָב מיט איהם אָבגעמאַכט אַז מאָרגען אין דער פריה וועט ער מיר צושיקען דעם שניידער. גאַנץ אונבעמערקט האָב איך זיך פערקליבען אין דער קאַמער, וואו עס איז געשטאַנען דיא פאַס. דערווייל איז בלויז דאָ נור איין גע־

*) איד און י. ס. סאַרקאָוו זיינען געוועזן דיא פערוואַלטער פון דער געפענגניס־ביבליאָטהעק.

פֿאַהר, אימיצער קען באַלד אַריינקומען און דערזעהען די גאַנצע מאַכינאַציע. מיר האָבען אוועקגעשטעלט אַ שומר.

דער ערשטער אַקט קומט פֿאָר, אַריינגעפּאַקט זיך אין פֿאַס. זיא איז ניט קיין הויכע, עטוואָס נידריגער פֿון גאַרטעל; אין איהר האָט מען זיך דאָס געדאַרפֿט אַריינקלייבען און צונויפֿדרעהען זיך אַזוי, אַז מען זאָל פֿון אויבען קענען אָנשיטען פֿון אַ דריטעל ביז אַ האַלב אַרשין זויער־קרויט. אום ניט דערשטיקט צו ווערען זיינען אין דעם פֿלאַץ וואו איך בין געווען אַריינגעפּאַקט געוואָרען מעהר ניט ווי די קליידער, וועלכע איך האָב געמוזט מיטנעהמען אום דערנאָך אָנצוטאָהן. איבער׳ן קאָפּ האָט מען מיך פֿערשלאָגען מיט אַ דיקען לעדער און אויף דיא לעדערנע דעק אָנגעשאָטען נאַסע זויער־קרויט.

אַזוי וויא אין דעם שטיקעל פֿלאַטץ, וואו איך זיץ אין פֿאַס, איז ווייניג לופֿט און דיא ביסעל לופֿט איז פֿערגיפֿטעט מיט קוילען־זויערע, זיינען אין דעק דורכגעגעבערט געוואָרען צוויי לעכער דורך וועלכע עס זיינען דורכגעצויגען געוואָרען צוויי גומענע רעהרען, איינע אויף איינצואַטהעמען דיא לופֿט און דיא צווייטע אויף אַרויסצואַטהעמען. עס איז שיער ניט געמאַכט געוואָרען אונגליקליכער ווייזע אַ געפֿעהרליכער פֿעהלער. מען האָט אָנפֿאַנגס געמאַכט נור איין רעהר פֿיר איינאַטהעמען און אויסאַטהעמען, אָבער דיא פּראָבע האָט באַלד בעוויזען אַז דיא לופֿט קען ניט בעווייזען אַריינגעפּומפּט און אַרויסגעפּומפּט צו ווערען אַזוי גיך וויא נויטיג פֿיר דעם אַטהעם און אין צייט פֿון צוויי דריי מינוט הויבט מען זיך שוין אָן צו שטיקען. אום אויפֿצוהאַלטען דיא טהעטיגקייט פֿון האַרץ איז מיטגענומען געוואָרען אין פֿאַס עטהער און וויין וויא אויך אייז־וואַסער.

אַריין, צונויפֿגעדרעהט זיך אין דרייען, אויב ניט אין מעהר. דיא פֿערקלאַפּער פֿון אויבען, דריקען נאָך מעהר צו דיא ברוסט, דיא טרייבלאַך אין מויל. אימיצער גיט נאָך אין איילענעס אַ דריק דיא האַנד, אימיצער קושט אין קאָפּ. — נו, זיי געזונד האַרציגער, עס וועט זיין גוט, זיי רוהיג! — איבערן קאָפּ פֿערציהט מען דיא לעדער. עס איז געוואָרען פֿינסטער. פֿלוצלונג דערמאָנען זיי זיך:

„דעם טעלער, דעם טעלער! טייוואָלים דעם טעלער פערגעסען" *) נון האָט מען צוגעריכט שוין אויף דעם טעלער. שנעל שלאָגען עטליכע הענד צו צו דיא ווענטלאַך פון פאַס דיא לעדערנע דעקעל. איך הער וויא מען שעפּצעט, מען איילט מיט אימפּעט, שנעלער, שנעלער. דיא קלאַפּעריי האָט אויפגעהערט. עס זיינען אריבער אייניגע מאָמענטען. פּלוצלונג אַ גערויש: טראַך! טראַך! דאָס שיט מען אָן דיא קרויט, דיא לעדער הויבט אָן אָבצולאָזען זיך און דריקט אויפ'ן קאָפּ; איבער דיא ווענטעלאַך רינען קאַלטע שטראָמען פון ראָססעל פון דיא זויער קרויט.

באַלד אין גאַנצען איינגעטונקט אין דיא ראָססעל.

מיין גאַנצע אויפמערקזאַמקייט ווערט אָנגעווענדעט אויף צו איינרעגולירען דאָס אָטהעמען. פּאָרזיכטיג צונעהם איך דיא גומענע טרייבלאַך, זיי זאָלען זיך ערגעץ ניט פערבויגען און פערהאַלטען די לופט; איך זעה צו אָטהעמען גלייך, רעגולער, טיעף און הויפּטזעכליך ניט צו פערפּלאָנטערן דיא טרייבלאַך. דיא אויסגעאַטהעמטע לופט ניט צו לאָזען אין דער טרייבעל, פון וועלכער איך דאַרף איינאַטהעמען, און פערקעהרט. אַ געדיכטע פינסטערנים. דומפּיג הערט זיך דער טומעל און רויש פון דיא געשאָטענע זויער־קרויט,— גאָר אַזוי וויא ערד וואָלט זיך שיטען אויף דעם דעקעל פון קבר, טראָגט זיך דורך אין קאָפּ אַ געדאַנק, אָבער דאָס טראָגט זיך בלויז דורך און לאָזט ניט איבער קיין איינדרוק.

פּלוצלונג דערהער איך אַ גערויש, אַ קלאַפּעריי אין טיהר, דערנאָך אַן אונרוהיגען געשריי: „נעהם שוין אַראָפּ, זאָל ער אַרויסקריכען!" — וואָס הייסט אַרויסקריכען, וואָס איז געשעהען?!! — דער אויפזעהער ביים טויער האָט אַ רוף געטאָהן דעם דעזשורנעם... זיי שעפּצען זיך איבער וועגען עפּעס.... ער וויזט עפּעס אָן... האָבען זיך אַ פּנים דערוואוסט; זאָל ער שנעלער אַרויסגעהן...

---

*) ביים ארויסטראָגען דיא פאס פון טורמע האָט זיך דעם דעזשורנעם אויפזעהער געקענט פערגלוסטען אוים נייגיעריגקייט אן עגבער טהון מיט זיין שארפען שווערד אין דיא קרויט און אזוי זויא דיא לעדער איז ניט קיין זיכערע בעשיצונג, האָט מען בעשלאָסען אנטאָהן מיר א העלם אויפ'ן קאָפּ אין דער געשטאלט פון אן אייזערנעם טעלער.

איך הער שטימען; איינינע זאָגען: אַלץ איינס, פערפאַלען, דורכגעפאַלען, זאָל ער בעסער ארוים! אַנדערע: דומהייטען, מאַלע וואָס זיי שושקען זיך דאָרט! ווידער אזוי וויא דעם לעצטען מאָל, נאַריש מאַכען זיך! מיט'ן שווערד שטעכען וועלען מיר ניט דער־לאָזען! מען דאַרף פּרובירען גיהן, אפשר וועט דאָס דורכגעהן! *)

דיא לעצטע שטימען זיינען געוועזען פעסטער און זיכערער און אין גיכען האָט זיך דערהערט דער געשריי:

— עי, קינדער, דיא פּאַס לאָמיר אוועקטראָגען אין קעלער! ווער וויל העלפען? זיבען מאַן דאַרף מען!

דער צווייטער אַקט איז דער וויכטיגסטען, דאָס דורכפיהרען דורך דער טויער פון טורמע.

דאָס אטהעמען האָט זיך איינגערעגולירט און צוגעפּאַסט צו דער „אין דרייען געבויגענדיגער" לאַגע, אַ קעלט נעהמט נאָר דורך פון דאָס רינענדע ראָסעל; איך וואַרט ווען מען וועט אָנהויבען טראָגען. איך הער וויא מען פּאַדעט ארום ארום פּאַס.

פאר וואָס זשע טראָגען זיי שוין ניט, וואָס דויערט ביי זיי אזוי לאַנג?

מיט איין מאָהל הער איך דאָס סקריפּען פון שליטען איבערן שניי; איך פיהל אַז דיא לופט וואָס איך אטהעם איין איז קאַלט און ערפרישענד. איך וויים ניט וואָרום: צו דערפאַר ווייל מיין לאַגע איז געוועזען אן אונבעקוועמע אָדער איבער דאָס שלעכטע אטהעמען פריהער, נור ניט אַלע איינדריקע זיינען שוין געוועזען וויר־קענד פאַר מיין בעוואוסטזיין; איך האָב לחלוטין ניט געפיהלט וויא זיי האָבען אויפגעהויבען דיא פּאַס, וויא זיי האָבען זיא ארויס־געטראָגען פון יענער קאַמער, וויא זיי האָבען זיא אַראָפּגענומען פון

---

*) מערקווירדיג, וויא אין דער צייט פון דיעזע דעבאַטען איז ניט מיר און אפנים זיי אויך ניט געקומען גאָר אויפ'ן זינען, אז איך קען וועגען דעם האָבען אויך מיין אייגענע מיינונג.

גאניק פון הויז און וויא זיי האָבען זיא ארויפגעשטעלט אויפ'ן שליטען *)

איך הער נור וויא אונזערע שרייען : עי, עפענט דיא טויער! און מיט א געוויש יאָגען מיר זיך אריין אין דעם אריינפאָהר פון טורמע, וואו אויף איין זייט געפינט זיך דער דעזשורנער קאָנוואָי פון א מאן צוואנציג, און אויף דער אנדער זייט דער אויפזעהער. מען שטעלט זיך אָב. עס פערהאנדעלט זיך דיא פראגע וועגען דורכ־לאָזען דיא פאס. וואָס דאָרט איז אָבער פאָרגעקומען האָב איך ניט געהערט.

מערקווירדיג איז דער פאקט, דיא גאנצע צייט פון מיין זיצען אין פאס, פון דער מינוט אָן וואָס מען האָט פערשלאָגען אויבען די לעדערנע דעקעל ביז וואנען איך בין ארויסגעגאנגען פון איהר, האָב איך געפיהלט, וויא איך וואלט אליין גאר ניט עקזיסטירט, קיין אויס־רעגונג, קיין אונרוהיגקייט, קיינע האָפנונגען, קיין צווייפעל, קיין מורא, קיין שמחה, קיין ערווארטונג, קיין זאך ניט. ניטאָ קיין פער־גאנגענהייט, ניטאָ קיין צוקונפט. דיא שטימונג איז זעהר א וואכע־דיגע, א געשעפטליכע אויב מען קען אזוי זאָגען, אזוי וויא ארום וואָלט קיין זאך ניט פאָרגעקומען. אין דיא געדאנקען זיינען נור דיא אונמיטעלבארע איינדריקע, אָבער דער געדאנק אליין ווירקט ניט צוריק אויף דיעזע איינדריקע און דיא פיעלע בעזונדערע איינ־דריקע בינדען זיך ניט צונויף אין איין קאָמפּליצירטעס גאנצעס. דיא געדאנקען זיינען נור אָנגעווענדעט אויף דאָס וואָס מען מוז טאָהן אין דעם אויגענבליק.

מיר איז אויסגעקומען צוויי מאָהל איבערצולעבען דיזעלביגע געפיהלען. ביי דעם לעצטען ארעסט און אין דער צייט פון פראָ־צעס, ווען מען האָט געפיהרט ביינאכט אויסצוהערען דעם טויט־אורטהייל.

---

*) אום צו פערהיטען אז דעם אויפזעהער זאָל זיין אונבעקוועם צו אונטערזוכען דיא פאס פון אויבען, ווען מען מוז זיך אָבשטעלען אין טהויער, איז בעשלאָסען געוואָרען, אז מען זאָל דיא פאס ניט טראָגען אויף דיא הענד אין קעלער, ווארום דאן וואָלט מען זיא געדארפט אראָבלאָזען אויף דער ערד, מען האט זיא דארום געפיהר ט אויף א שליטען.

אָבער צו דער זאַך: אין אַ צייט אַרום נאָך דעם וויא מען האָט זיך אָבגעשטעלט אין טויער, דערהער איך אַ קלאַפּעריי פון ביקסען. דאָס שטעלט זיך אויס דער קאַנוואַי; דערנאָך הער איך עפּעס אַ פּייף פון אַ מויל און אַ רופענעס פון אונזערע: — נו, שנעלער, קינדער! איך פיהל אַז מיר יאָגען זיך אַראָב דעם בערגעל פון דעם צופאָהר צום טורמע. מיר זיינען מיט חסד דורכגעפאָהרען. מען האָט דורכגעלאָזען!

וויא מען האָט אויפגעהויבען דיא פּאַס פון שליטען, וויא מען האָט זיא אַריינגעטראָגען אין קעלער, דאָס האָב איך שוין גאָר ניט געפיהלט.

דער דריטער אַקט איז אַרויסצוקלייבען זיך פון פּאַס, וואָס איז פערשאָטען פון אויבען מיט קרויט.

דער קעלער בעשטעהט אייגענטליך פון צוויי טהיילען, איין טהייל איז גלייך מיט דער ערד און דאָרט ווערען געהאַלטען אַלע פּראָוויאַנטען. דאָס איז אַ גרויסע קאַמער מיט געזונדע דילען פון ברעטער. אויסער דעם טהייל איז דאָ נאָך אַ טהייל אַ נידריגע, וואָס איז אַזוי וויא אַן אייז־קעלער. דאָס איז אַ פינסטערער, אונגעהייער שמוציגער, קליינער געוועלב, וואוהין זעלטען ווער עס געהט. פון דעם ערשטען טהייל אין דעם לעצטען געהט מען אַראָב אויף אַ טרעפּעל, וואָס איז שוין האַלב צופוילט. אוועקצושטעלען דיא פּאַס אויבען איז געווען אַ געפאַהר, ווארום דיא ווייבער פון דיא אויפזעהער דערזעהענדיג אַז מען האָט אַריינגעפיהרט אין קעלער אַ פּאַס מיט פרישע קרויט, קען זיך פאַרגלוסטען אריין אין קעלער מיט דער בעסטער אבזיכט, הנאה צו האָבען פון פרישע זויער־קרויט און זיא קען אנשטאַט דיא זויער־קרויט דערזעהען וויא איך קריך פון דאָרט אַרויס, אָדער אפילו אין בעסטען אופן דערזעהען, אַז דיא נור וואָס געבראַכטע פּאַס איז גאָר פּוסט, ווייל איך בין שוין אַרויס פון איהר. אַלזאָ ניט וועלענדיג שטעלען אין פערלעגענהייט דיא פרויען פון דיא אויפזעהער, איז בעשלאָסען געוואָרען, אַז מען זאָל זיא אַריינטראָגען אין אונטערשטען טהייל פון קעלער אונטער דעם אויסרייד, אַז דיא אויבערשטע פרישע קרויט זאָל דאָ ניט פערפראָרען ווערען. מען האָט דיא פּאַס וויא עס איז אויף שטריק אַראָבגעלאָזען אונטען. דאָרט איז בעקוועמער

ארויסצוקלייבען זיך פון פאס אין א פאסענדען מאמענט און ווייניגער געפאהר, אז אימיצער וועט אריינקומען גלייך וויא איך וועל ארויס און וועט מיך באלד דערזעהען, בעזאנדערס איז דיא געפאהר געוועזען נאך גרויס איבער דעם פרישען שניי, וואס איז דעם פריהמארגען אויסגעפאלען.

עס האט זיך אנגעהויבען דיא טעכנישע שווערע אפעראציע פון ארויסצולאזען א געלאדענע פאס אין אונטערשטען קעלער. א געשריי, א געפילדער און טומעל. דיא לאך פון קעלער איז זעהר א קליינע. אין ארויסלאזען דיא פאס האבען זיך בעטהייליגט א מאן זיבען פון אונזערע חברים, אויב עס האבען אין דיא קריטישע מאמענטען ניט אויסגעהאלפען זיי דיא קאנוואינע סאלדאטען. דיא פאס האט זיך עטליכע מאל אזוי א דרעה געטאהן, אז איך בין כמעט אויסגעקומען מיט'ן קאפ אראב. אין איין מאמענט ווען עס האט זיך געהערט דער פערצווייפעלטער געשריי: האלט דארט שטארקער! האלט אן דיא רעכטע זייט! וואס טהוט איהר, זיא וועט דאך ארויספאלען!... „נו — האב איך זיך געטראכט —אדיע ליעבער פריינד, אט דא איז דיין סוף, דוא פליהסט גלייך מיט'ן קאפ אראב און קאפוט."

און ווירקליך דיא שטריק אדער דיא פאס אליין האט געגעבען א קרעכץ און א לאז געטהאן זיך וויא מיט איין שפרונג אראב. נור דארט אונטען איז, וואהרשיינליך מיט גרויס אנשטריינגונג פון אימיצען פון אונזערע (דארט אונטען איז געווען אנגעגרייט איינער פון אונזערע געזונדע יונגען) א קעהר געטהאן געווארען בעצייטענס די פאס אין דער אנדער זייט. דיא פאס האט זיך א זעץ געטהאן מיט א טרעשץ, אבער זיא האט ניט צוקלאפט, ניט זיך און ניט מיך, און איז געבליעבען שטעהען אונטען.

מען האט זיא דערנאך איבערגעקייקעלט ווייטער פון דעם אריינגאנג און, זעלבסטפערשטענדליך, אז איך האב זיך מיטגעקייקעלט, אזוי אז סוף כל סוף האט מיין קערפער געמוזט פארשטעלען זעהר ניט קיין רעגולערע פיגור פאר א געאמעטריקער און אזא לאגע וואס איז ניט בעקוועם צום בעשרייבען. אבער דער עיקר איז, וואס דאס איינציגע פערבינדונג מיט דעם לעבעס-

קוואַל, דיא טרייבעל צום אָטהעמען איז גאַנץ געבליעבען. הייסט דאָס, אַז אַלעס קען נאָך זיין גוט.

אונטערן פּאַס האָט מען אונטערגעלייגט שייטער האָלץ, אַזוי וויא עס איז געווען פון פריהער אָבגעמאַכט, אַז עס זאָל ניט פאַרשטיקט ווערען און עס זאָל זיין דורך וואַנען לופט זאָל צוקומען.

— נו, קינדער, געגאַנגען אַהיים! און ביסלעכווייז ווערט שטילער און שטילער. איך וואַרט אויף דעם אָבגעמאַכטען סיגנאַל: דריי מאָהל אַ קלאַפּ אין פּאַס, — דאָס הייסט, אַז אַלעס איז כשורה. אַ גליקליכע נסיעה!

אָט איז דאָס: איינס, צוויי, דריי! פון אויבען הערען זיך דיא שטימען פון דיא קאַנוואָינע: „נו, וואָס דויערט דאָס דאָרט?“ — „באַלד! מען דאַרף נור מיט אַ טיכעל די פּאַס אויבען פאַרבינדען.“

איך הער וויא אימיצענס אַ האַנד אויבען ערגעץ שאַרט פאַנאַנדער דיא קרויט און גיט מיר אַ דריק דעם קאָפּ. דער לעצטער דרוק פון אַ נאָהענטען חבר, וועלכער האָט אָנגעפיהרט דיא גאַנצע אַרבייט.

ענטפערן דערויף קען איך ערשט איצט, און וויא וואָלט איך וועלען, אַז דיעזע שורות זאָלען צוקומען צו דיר, מיין חבר.

מיט אַ גערויש פערקלאַפּט זיך דיא דעק פון אריינגאַנג פון אינטערשטען קעלער, און דערנאָך דיא דרויסען-טהיר פון אויבערשטען טהייל קעלער. עס הערט זיך דער קלאַנג פון פעררינגלען און וויא מען ציהט דעם שלאָס, צו פּרובירען אַ פנים אויב גוט פערשלאָסען — דאָס איז אויך געווען אַן אָבגערעדטער צייכען.

דאַרף מען ארויסקריכען. אַ מענש איז געווען אָנגעגרייט. אַזוי וויא עס האָט דאָך געקענט פּאַסירען, אַז אין דער צייט פון דער נסיעה אין פּאַס זאָל זיך מיט מיר טרעפען אַן אונמאַכט אָדער עס קען טרעפען נאָך עפּעס אונאַנגענעהמערעס פון דעם איבער פערשטיקטען אָטהעם, האָט זיך דאָרום אין דעם טונעל, ד. ה. צווישען

דיא ברעטער פון אויבערשטען טהייל קעלער און דער דורכגעגראָבענער ערד, אריינגעקליעבען איינער, וועלכער האָט מיטגעהאָלפען אין דער אונטערנעהמונג. דיעזער האָט געדארפט ווארטען אויף דעם צייכען, ווען מען וועט קלאפען מיט'ן שלאָס כלומרשט צו פּרובירען, דאַן דארף ער אויפהויבען דיא דורכגעזעגטע ברעטער, דארף דורכקריכען צום אויבערשטען קעלער, פון אויבערשטען אריין אין אונטערשטען, דארף אראָבנעהמען דיא קרויט, פאנאנדערשניידען דיא לעדער, געבען מיר הילף און וויא עס איז ארויסשלעפּען מיך פון דאָרט. ביי מיר אָבער איז אויך אין דערזעלבער צייט געווען מיט זיך א מעסער, מיט וועלכען איך האָב געדארפט, אויב איך וועל קענען, דורכשניידען דיא פעל און געבאָרען ווערען זעלבסטשטענדיג אָהן דער הילף פון דעם אַקושער.

דיא געדאנקען זיינען געוועזן קלאָהר. נור איך ווייס ניט אײבער וועלכער אורזאכע, צו מחמת דער אונבעקוועמער לאַגע, אין וועלכער איך בין געלעגען, צו דיא שווערקייט פון דיא קרויט, וועלכע האָט געדריקט דעם קאָפּ פון אויבען, אָדער איבער ניט רעגולערען אַטהמען, נור דיא הענד האָבען ניט געקענט טאָהן קיין זאך. ווארטענדיג איניגע מינוט אויף דעם „אקושער" און זעהענדיג אַז ער קומט ניט, האָב איך מיט גרויס אנשטריינגונג אויסגעקעהרט דיא האַנד מיט'ן מעסער און אריינגעשטאָכען איהם אין דיא פעל; איך וויל שניידען אין דער ברייט, אָבער עס קומט גאָר נישט ארויס. דיא האַנד איז ניט אים שטאַנד צו מאַכען א שטארקע בעוועגונג נאָך'ן דיאַמעטער. איך פּרוביר שניידען אין פערשיעדענע ריכטונגען, פון אויבען הויבט זיך אַלץ שטאַרקער אָן צו גיסען איבער מיר ראָססעל און פלוצלונג האָט זיך מסתמא דורכגעמאכט א גרויסער שניט, עס האָט זיך א לאָז געטאָהן ארונטער א גאנצע מאַססע קרויט און האָט ארויסגעריסען דיא טרייבלעך פון מויל.

איך פיהל אַז עס הויבט זיך אָן מישען אין קאָפּ און אַז עס קען זיך ענדיגען דיא געשיכטע ניט גאָר צום בעסטען. איך וויל אראָבנעהמען פון קאָפּ דעם אייזערנעם טעלער, וועלכער שטערט מיר דורכרוקען דעם קאָפּ דורך דער דורכגעשניטענער פעל, איך קען אָבער מיט'ן האַנד ניט אויסקעהרען זיך. איך מאך א שטארקע אנשטריינגונג מיט'ן קאָפּ דורכצורייסען דיא צוגעשלאָגענע פעל

— עס ווייזט זיך ענדליך, אז אין געוויסע פעלע קען מען מיט'ן קאָפּ דיא וואַנד דורכברעכען. עטליכע גוטע אָנשפּאַרונגען מיט'ן קאָפּ, דיא פעל רייסט זיך אַרוים מיט אַ רויש צוזאַמען מיט דיא צוועקלעך. קענטיג אַז אין איילענים האָבען דיא קאַמעראַדען שוואַך צוגעשלאָגען דיא נעגעל. דיא קרויט פאַלט אַרונטער און מיין קאָפּ הויבט זיך אַרוים אַרויף.

איך געדיינק ניט וויא מיר איז אָנגעקומען מיין ערשטע געבורט, נור ביי מיין צווייטער געבורט האָב איך היבש אַן ארבייט געטהאָן! אָבער ניט גלייך צו אַנדערע נור־וואָס געבוירענע, מאַך איך קיין לאַרעם און געשריי ניט ערשיינענדיג אויף דער וועלט, פאַרקעהרט איך בעמיה זיך צו האַלטען וואָס בעשיידענער, מען זאָל פון מיר קיין קול ניט דערהערען. מיט דורשט שלינג איך אין זיך דיא פייכטע, קאַלטע לופט, וועלכע האָט מיר אויסגעוויעזען אַלס זעהר ערפרישענד; איך זעה אַרויסצוקריגען דיא אָנגעגרייטע וויין מיט עטהער. אויסגעטרונקען און איך קוק זיך אַרום מיט דער נייגיעריגקייט פון אַ ניי־געבאָרענעם — פינסטער, חושך. איך הער טריט. מען הויבט דיא דעק פון אונטערשטען קעלער. עס לאָזען זיך אַראָב אימיצענס פיס. איך האָב שוין געוואָלט אַריינרוקען זיך צוריק אין פאַס, האָב אָבער זיך מיישב געווען, אַז עס לוינט ניט: ממה נפשך, איז דאָס אַן אויפזעהער, וועט ער דאָך סאַי וויא־סאַי צוגעהען צו דער פאַס, אומזיסט דאָס בעהאַלטען זיך. אויב ניט איז דאָך אודאי רעכט.

דיא פיס לאָזען זיך לאַנגזאַם אַרונטער און ניט קוקענדיג דערויף וואָס פון דער עפענונג אויבען לייכט זיך אַביסעל דורך, איז דאָך שווער געווען צו דערקענען וועמעס פיס דאָס זיינען, דעם פריינדס אָדער דעם פיינדס.

ענדליך שעפּצעט ער: דאָס בין איך!

דאָס איז דיא שטימע פון פריינד. דאָס איז דער אַקושער, וועמען דער נייגעבאָרענער בעגעגענט מיט אַ מעסער אין איין האַנד און מיט אַ פלאַש וויין אין דער אַנדערער. — וואָס פאַר אַ פּאָרטשריט פון דער מענשהייט!

— אלעם כשורה, מיין פריינד?

— אלעם! — ענטפערט ער — קומט גלייך נאך מיר.

מיר האבען ארויסגענומען פון פאס מיינע אנגעגרייטע קליי־דער, דיא היטעל; אלעם איז דורכגעווייקט פון קרויט־ראססעל. דיא פאס פערבונדען מיט א טוך, אז אויב אימיצער וועט אריינ־קומען זאל ער זיך ניט גלייך כאפען וואס דא איז געשעהען. שטיל ארום. עטליכע שפרונג און איך בין אויבען. דער אקושער פערמאכט דיא דעק פון קעלער. מיר געהען צום פלאץ, וואו ברעטער פון דיא דילען זיינען דורכגעזעגט. איך פאראויס און ער נאך מיר אום צו־צומאכען צוריק דיא ברעטער אזוי וויא עס וואלט קיין זאך ניט פאסירט.

— פארנעהמט זיך לינקס!

איך זעה א זעהר ענגע לאך לייכט זיך דורך צווישען דיא די־לען פון קעלער אין דער ערד. פון וויטען זעהט זיך דער צונומענער פונדאמענט. עס שוידערט אביסעל. וויא שפארט מען זיך דורך אזא ענגשאפט ביז דעם ארויסגאנג. איך קריך. נור דא האב איך געמאכט א גרויסען פעהלער. איך האב געדארפט קריכען מיט'ן רוקען אראב און מיט'ן ברוסט ארויף־צו, און איך בין געקראכען אויפ'ן בויך. דיא שטרעקע איז א טריט צוואנציג אונגעפעהר. אין מיטען דעריין — סטאפ! ניט אהין ניט צוריק. אריינקריכען בין איך שוין וויא עס איז אריינגעקראכען, אבער ווייטער ניט פון פלאץ. איך האב זיך געדרעהט, געדרעהט און קוים מיט מאטער־נעם ארויסגעקראבקעט זיך, דערקראכען. נאך איינינע טריט צום ארויסגאנג. מיר האבען זיך אבגעשטעלט. דאס איז געווען אין דער פריה*). איך גיב א קוק אויפ'ן זייגער, עס איז נייען. דאס הייסט, אז אין גאנצען איז אריבער א האלבע שטונדע, זינד עס האט זיך אנגעהויבען דיא נסיעה פון טורמע.

---

*) ארוים האט מען געמוזט אין דער פריה, ווארום אין אבענד טראגט מען דאך קיין פאס ניט פון טורמע, אבער איצט, וויא מאכט מען דא ביז פארנאכט אין דעם גראבען? דאס איז אונמעגליך: מען קען זיך דאך יעדע מינוט כאפען.

איך זעה דער פונדאַמענט איז צונומען. עס זעהט זיך דער ווינקעל פון הויף וואו עס וואָהנט דיא גאַנצע נאַטשאַלסטווא. עס הערען זיך שטימען. דיא וואָס געהען פערביי דרויסען דעם צונומענעם פּלאַץ פון פונדאַמענט, קענען אונז גאַנץ גוט דערזעהען. פון דאַנען דאַרפען מיר גוט אויפמערקזאַם זיין אויף אָבגערעדטע סיגנאַלען. ערשטע סיגנאַלען: דער וועג איז פערנומען — מען דאַרף נאָך ליעגען. וויעדער אַ סיגנאַל: ליגען! איך הייב זיך אָן וויא עס איז קעהרען און פעררייכטען מיינע בגדים. ביי מיר איז געוועזען אָנגעגרייט אפילו אַ שפּיגעלע, אָבער קריכענדיג דאָ אין דער ענגקייט איז זיא צובראָכען געוואָרען. דאַמען ווייסען, אז אָהן אַ שפּיעגעלע קען מען דעם טואַלעט ניט מאַכען וויא עס געהער צו זיין. צום גליק זיינען געווען געזונד אָנגעגרייט טאַשענ-טיכלעך: איך האָב ארומגעווישט דיא צובלוטיגטע הענד און גע-זיכט, וועלכע זיינען צוקראַצט געוואָרען פון דיא נעגעל אין פּאַס. מיר הערען טריט. מיר זעהען לעדערנע שטיוועל. אַ אויפזעהער געהט דאָס פערביי אונז. ווען ער וואָלט איין קוק טאָהן אונטען צו זיינע פיס, וואָלט ער בעקומען אַ גוטע בעלאָהנונג פאַר אַן ענטדעקונג. ער איז אריבער. אַ סיגנאַל ווידער: ליגען!

דיא צייט ציהט זיך שרעקליכערהייט. ארום מערקט זיך קיין זאַך ניט; עס שיינט, אַז מען קען דאָך ארויסגעהען, פאַר וואָס-זשע איז אַלץ אַ סיגנאַל: ליגען!

— דיא סיגנאַלען זיינען זיכערע. ליעגט רוהיג! — שעפּצעט מיר מיין אקושער.

אין עטליכע מינוט ארום וויעדער טריט, אָבער שוין פון דער אַנדער זייט. עס געהען פערביי צוויי קאַנוואָינע סאָלדאַטען. דיא אויגען ארויף — דאַנקען גאָט אריבער!

און דער סיגנאַל איז אַלץ: ליגט!

מיר ליגען און טראַכטען וועגען דעם הבל-הבלים פון מענשען. פּלוצלונג קינדערישע שטימען: כאַפּ איהם! כאַפּ איהם! אין עטליכע סעקונדען ארום לויפט צו גלייך צו דער עפנונג, וואו מיר ליגען, אַ הינטעל. דאָס האָבען דיא קינדער פון דעם אויפזעהער

געשפּיעלט זיך מיט אַ הינטעל און געיאָגט זיך נאָך איהם. זעהר אַ שלעכטע שפּיעל! דער הינטעל איז צוגעשפּרונגען צו דער עפנונג און איז מיט פערוואונדערונג געבליעבען שטעהען און קוקען אויף אונז. פון ווייטען הערען זיך אַלץ נעהנטער דיא קינדערשע קולות. דאָ וועט ענטוועדער דער הינטעל אָנהייבען בילען אָדער די קינדער וועלען צולויפען. אַ מיאוס׳ע געשיכטע. מיר האָבען אויסגעשטעלט דיא אויגען אויפ׳ן הינטעל, צו איבערראַשען איהם מיט אונזער בליק. איך האָב אַמאָל געהערט פון יעגער, אַז מען קען מיט אַזאַ קוק אָבשטעלען אַ חיה. ערשט, וויא אונערוואַרטעט! דער הינטעל האָט געקוקט, געקוקט, האָט אַ ציה געטאָהן מיט׳ן נאָז, וויא איי־נער זאָגט: דאָס איז אייער זאַך, קינדער, מיט מיר געהער זיך דאָס נישט אָן, — האָט זיך רוהיג אַ קעהר געטהאָן צוריק און אוועק צו דיא קינדער. דער קלינגענדער געלעכטער און דיא שטימעלעך פון קינדער, וויא אנגענעהם דאָס זאָל ניט זיין, נור איצט זיינען מיר געוועזען זעהר גערן וואָס זיי זיינען אוועק ווייטער און מיר האָבען זיי ניט געהערט מעהר.

ווידער איז שטיל. עס זיינען אריבער אייניגע מינוטען. אַלץ דערזעלבער סיגנאַל: ליגט! ליגען מיר. ווידער הערען זיך טריט. אין אַ ווייל׳ע ארום דערזעהען מיר עמערס. זיי זיינען ארי־בער בשורה. דאָס איז מען געגאַנגען נאָך וואסער, דאַרף מען וואר־טען ביז דער וואסער־טרעגער וועט געהען צוריק. איך גיב אַ טראַכט און אַ קעלט איז אריבער פון איין געדאַנק: צוריק וועט ער דאָך טראָגען שוין אָנגעפּיעלטע עמערס מיט וואסער; דער קאָפּ וועט ביי איהם מוזען זיין איינגעבויגען פון דער משא און ער וועט ניט וועלענדיג מוזען קוקען אראָב און וועט דערזעהען דעם צונומענעם פונדאַמענט. דיא מיאוס׳טע זאַך איז צו געפינען זיך אין אַ אויסוואַרטענדער לאַגע און וועז מען זעהט פאַר זיך קיין טרויסט פאַראויס. טויזענדער־ערליי געדאַנקען לויפען צוריק אין קאָפּ און איבער זיי אַלע הערשט איין געדאַנק: און וויא האָט דען געקענט אַנדערש זיין? עס איז דאָך אַ משוגעת צו ערוואַרטען, אַז אַלעס זאָל זיך גראַד טרעפען אַזוי וויא מען וויל, דיא פערשיעדענע צופעלע זאָלען זיך צופאַסען אונגלויבליך גוט פאַר אונז, און אַז עס וועט געלינגען אין מיטען העלען טאָג ארויסקריכען פון דאַנען.

און ווען מיר וועלען שוין ארויסקריכען, וועט אונז דען דאן אימיצער ניט דערזעהען, פון איין זייט אָדער פון דער אנדער זייט?

אָבער וויא לאנגזאם דיא צייט האָט זיך ניט געצויגען, דיא מינוטען געהען דאָך אָבער פערביי; מיר הערען וויא דער וואסערטרעגער קומט אָן פון דער רעכטער זייט. עס זעהען זיך שוין זיינע עמערס. אָט דערזעהט ער אונז! ער קומט אונטער צו דער סאמע עפענונג, וואו מיר ליעגען. מיר זעהען: דיא עמערס לאָזען זיך אראָב. נאָך א סעקונדע — ער שטעלט דיא עמערס אויף דער ערד. דאָס הארץ האָט זיך א טרייסעל געטאָהן. ענטוועדער ער האָט אונז שוין דערזעהען אָדער ער האָט זיך דאָ א גליטש געטאָהן אויף דעם פרישען שניי לעבען קעלער און ער וויל פאררוכטען זיין קאראמיסעל (נאשצע) און אויפצוהויבען דיא עמערס וועט ער זיך דאָך ווייטער מוזען אָנבויגען... נור קענטיג אז דיעזען מאָהל האָבען שוין דיא געטער אליין געוואָלט בעשיצען אונז, ער האָט זיך טאקע אָנגעבויגען, און זאָגאר גאנץ נידריג, אָבער מיט'ן רוקען צו אונז. דאָס איז אפילו געווען ניט גאָר העפליך, נור אונז האָט זיך דאָס אויסגעוויזען אלס דיא רייצענדסטע, צויבערהאפטעסטע פאָזע פון זיין זייט. אויפ'ן הארצען איז געוואָרען פרעהליכער. אָבער דער סיגנאל איז אלץ דערזעלביגער אונערבארעמליכער: ליגען!

איך גיב א קוק אויפ'ן זייגער. איז דאָס גאָר אין גאנצען א מינוט 25—20 וויא מיר ליעגען? און מיר האָט זיך אויסגעוויעזען, אז עס איז אריעבערגעגאנגען א גאנצע אויביגקייט!

פלוצלונג — עס גלויבט זיך פשוט דיא אויגען ניט: א סיגנאל; עס הויבט זיך אָן צו בייטען. זאָל דאָס מעגליך זיין? צו מישט זיך דאָס ניט אונז אין דיא אויגען? ניין, עס איז טאקע א נייער סיגנאל: „אלעס וויא עס דארף צו זיין, ארויסגעהען!“

אזוי וויא באָמבעס זיינען מיר ארויסגעשפרונגען פון לאָך פון פונדאמענט און מיט לאנגזאמע טריט, אויף א גאנץ אונשולגען אופן זיינען מיר אוועק צו דיא צוויי וועגען, צו דעם פלאטץ וואו מיר האָבען פון פריהער אָבגעמאכט. דער אקושער האָט גע־

דארפט אין א געוויסען פונקט בעקומען געלד, א פאספארט און געוועהר פון מיינעטוועגען*)

דער געפיהל מיט וועלכען איך בין געגאנגען איז געווען דער־זעלביגער מיט וועלכען מען געהט, ווען מען שיסט פוןביידע זייטען. איך גיב זיך דיא מיה צו געהן גלייך, ניט ווייזען קיין אויפרעגונג, אבער עס ווילט זיך דאך ארומקוקען, עס ווילט זיך אים לעבען זעהען דיא פאזיציאן, אויסגעפינען וואס טהוט זיך אהינטער דיר. אבער אומקוקען זיך איז א סכנה. א גליקליכער געדאנק: איך מאך שניי־קולקעס און שפיעל זיך מיט זיי, בעוועגענדיג זיך אלץ פאר־ווערטס. איינבויגענדיג זיך צו מאכען שניי־קוילען איז שוין גע־ווען ניט שווער צו כאפען א קוק וואס אהינטער אונז טהוט זיך. איך גיב א קוק און איך בין שיער ניט פערוואנדעלט געווארען אין א קויל פון זאלץ, וויא עס האט פאסירט מיט לוט'ס ווייב.

פרישער שניי. א לויטער־קלאהרער פריה־מארגען. אן אפענער, נאקעטער געגענד פון אלע זייטען. פון דער רעכטער זייט זיינען דיא הייזלעך פון דער פרייע קאמאנדא, וואו עס שלעפען זיך שטענדיג ארום סאלדאטען און אויפזעהער; פון הינטען, אויפ'ן בערגעל — דאס קאזיאנע הויז, וואס קוקט אויף אונז מיט זיינע צוואנציג פענסטער־אויגען, פון צווייטען עטאזש: דארט וואהנען דער הילפס־נאטשאלניק און דיא אויפזעהער.

א מינוט צעהן קומט אוים צו געהען גאנץ אפען פאר זיי. אונבעמערקבאר וויש איך ארום מיט שניי דעם פנים, וועלכער איז עפעס פערבלוטיגט. מיט אונגעהייערען דורשט שלינג איך דעם קאלטען ריינעם שניי און אטהעם איין דיא פרישע לופט.

אט איז זיא דיא פרייהייט, וויא גוט זיא איז! נור פאראוים שטעהט נאך פאר אזוי פיעל דורכצומאכען, אז עס איז נאך זעהר וויים פון קענען זיך פיהלען פריי. מיט דעם „אקושער", וועלכער

*) ביז'ן ארויסגאנג פון דעם טונעל האבען מיר דאס ניט געוואלט מיטנעהמען, וויול טאמער פאלען מיר דורך, זאל דאס געלד ניט פערלארען געהן.

האָט אין אַלגעמיין אויסגעפיהרט זיין שווערע אויפגאבע מערקווירדיג פינקטליך און קאָרעקט, האָב איך זיך בעגעגענט פינקטליך צו דער זעקונדע; מיר האָבען בעטראַכט דאָס געוועהר, האָבען בעהאַלטען דאָס געלד, האָבען זיך אַביסעל צורעכט געמאַכט און — מאַרשירט ווייטער.

אונז איז אויסגעקומען דורכצוגעהען צופוס איינינגע וויאָרסט, פאַרנעהמען זיך איבער דיא בערג און אין אַ בעשטימטען פּלאַץ געפינען אָנגעגרייטע פערד, וועלכע האָבען אויף אונז שוין געדאַרפט וואַרטען פון אין־דער־פריה אָן. דיא פיס זיינען געוועזען איינגעוויקעלט אין וואַטע און וואַרעם אָנגעצויגען, אַזוי אַז געהענדיג שנעל האָבען זיך דיא פיס ניט געלאָזט בעזאָנדערס פיהלען. דערפאַר אָבער האָט דאָס האַרץ געלאָזען זיך שטאַרק פיהלען. פון ליגען אין פּאַס, פון אונגעוועהנליכען קלעטערען אויף דיא הויכע בערג איבער דעם גליטשיגען שניי האָט זיך אָנגעהויבען אַ זעהר שטאַרקע האַרץ־קלאַפּעניש. פשוט דער אָטהעם פערכאַפּט, דערשטיקט צו ווערען. אָבער וואַרטען טאָר מען ניט, וואָרום ביז וואַנען מיר וועלען זיך אריבערקלייבען איבער דיא בערג, זיינען מיר אַלץ אָפען פאַר אַלעמענס אויגען, און אויב מען וואָלט זיך אין דיעזער צייט אין טורמע כאַפּען וואָס עס איז געשעהען, וואָלט מען אונז נאָך גאַנץ לייכט געקענט געפינען.

איצט איז אַ נייע צרה; צו וועלען מיר טרעפען דיא פוהר אויף דעם אָבגערעדטען פּלאַץ! דאָס איז שוין דאָס פינפטע מאָל אין צייט פון צוויי חדשים, וויא אַ פוהר וואַרט אויף אונז, און אַלע פיער מאָל זיינען מיר נישט געקומען.

דער פוהרמאַן האָט שוין אָנגעוואָרען יעדע האָפנונג, אַז פון אונזער פּלאַן זאָל זיך ווען עס איז עפּעס אויסלאָזען, וועט גאָר קיין וואונדער ניט זיין, אויב ער וועט איצט זיין דערצו קאַלטבלוטיג און ניט קומען צו דער רעכטער צייט.

דעם ערשטען בארג זיינען מיר אַריבער כשורה. דיא טורמע מיט אַלע איהרע אַרומיגע שטיבלאַך זעהען זיך שוין נישט, אָבער דער פערדעטערשער שנעע צייכענט אָן צו דייטליכע סמנים וועגען אונזער אַנטרינען.

ווען מיר זיינען שוין געווען ביי א צוויי ווערסט פאר'ן פלאץ, וואו מיר האבען אבגעמאכט זיך צו טרעפען, האבען מיר געגעבען א סיגנאל, אז דאס געהען מיר, און זיי דארפען אונז ארויסגעהן אנטקעגען און אבפיהרען צו דער פוהר.

עס געהט דורך א שטיק צייט, מען הערט קיין שום ענטפער, מען זעהט קיינעם ניט. נו, אזוי איז דאס שוין: וואו עס איז דין, דארטען רייסט זיך, וויא עס שיינט איז דיא פוהר ניט געקומען!

פלוצלונג, האט אין דער ווייט צווישען דיא קוסטען עפעס אנגעהויבען בלאנקען, און באלד האט מען דערזעהען געהן א מענשען. דיא פוהר איז דא!

מיר האבען זיך געשווינד געלאזט געהן צו זיי. נור ניט אראבלאזענדיג קיין אויג פון'ם מענשען וועלכען מיר האבען בעמערקט, ווייל ער מוז דאס זיין דער, וועלכער פיהרט אונז צו דער פוהר. ווען מיר זיינען צוגעקומען און געזאגט איינער דעם צווייטען דיא פאראלע, האבען מיר זיך איבערצייגט, אז יא, דאס איז ער!

איך האב זיך קוים, קוים אבגעהאלטען ניט צו פאלען איהם אויפ'ן האלז פאר גרויס שמחה. אט וויא א גאנצער בארג איז אונז אראבגעפאלען פון דיא פלייצעס, אזוי לייכט און מונטער האבען מיר זיך דערפיהלט. אצינד הייסט דאס, איז אונזער ארבייט כמעט וויא פערטיג.

פלינק האב איך זיך איינגעוואשען אין דערבייאיגען טייכעל, א טרונק געטהאן א ביסעל דיא קאלטע וואסער, בעגריסט דיא חברים, וועלכע בלייבען איבער, זיך געזעגענט מיט'ן „אקושער“ זיך איבערגעטהאן אין פאסיגע קליידער — אריין אין פוהר, און נישטא מיך! דיא ערשטע פינף און צוואנציג ווערסט, זיינען נאך זעהר געפעהרליך: מען קען באגעגענען פיעל דארטיגע איינוואהנער. מיר האבען אראבגעקעהרט פון דעם אלגעמיינעם וועג און זיינען געפאהרען מיט זייטיגע הינטער־געסלאך.

דער פוהרמאן, איז אבער א סיביריאק און האט, וויא מען זאגט, א גוטען חוש הריח און טאקע מיט דיא אויגען פון א סיביריאק, האט ער דורכגעדרונגען יעדען פארבייגעהער און געווארפען שארפע בליקען ארום און ארום.

מיט א מאָל, גאָר אונערוואַרטעט, מיר האָבען געהאַט אָבגע־פאָהרען ביי 8—10 וויאָרסט, מיין פוהרמאַן קריצט מיט די ציין:
— „א נכפה זאָל דאָס טרעפען! באַיאַנאָוו *) מיט זיין זוהן פאָה־רען! לייג זיך הערווייילע צו און דעק זיך איין מיט דיין טולופ!"

עס לאָזט זיך אויס אַז נישט ווייט פון דעם אָרט, ליגען דיא היי־פעלדער וואָס בעלאַנגען צום געפענגניס, און אַזוי וויא ערשט ניט לאַנג האָט מען זיי אונטערגעצונדען, האָט איינער פון דיא אויפזעהער ביי נאַכט אַנגעלאָדען א פאָר וועגען היי און אצינד פאָהרט ער צוריק קיין אַקאַטוי און פאָהרט אונז פונקט אנטקעגען.

איך האָב זיך אַזוי וויא א פלאַכע אוועקגעלייגט אין פוהר, דער פוהרמאַן קערט אָראָב פון וועג, און מיר פאָהרען ווידער מיט אַן אַנדער זייט, וועלכע וועט פערגרעסערען אונזער וועג אודאי אויף 20 וויאָרסט.

דיא געפעהרליכע 30 וויאָרסט זיינען מיר דערווייילע גליקליך אַריבער און מיין פוהרמאַן הויבט אָן ווערען א ביסעלע רוהיגער, פרייליכער.

— זאָג מיר נור, גוטער ברודער, אָט דאָס ביסטו טאַקע דער זעלבער? פרעגט ער מיך.

— יא, דאָס בין איך.

— שווער איז דיר צוגעגאַנגען, גוטער ברודער, אַלץ איז גע־וועזען נישט געלונגען און נישט געלונגען.

— דערפאַר דאַרפען מיר זעהען איצט אַז מיר זאָלען נישט בלייבען מיט א נאָז.

— נו, מען מוז זעהען אַז אונזער אַרבייט זאָל געהן וויא מען בעדאַרף גאָר אָהן א תירוץ! איז מעגליך אַז מען זאָל אונז באַלד נאָכיאָגען?

---

*) איינער פון דיא געפענגניס נאַדזיראַטעלעס.

— איך ווייס נישט, גוטער ברודער; עס קען זיין אז מען זאָל זיך גיך כאַפּען, און עס קען זיין, אז ביז פּאַרנאַכט זאָל מען נאָך אויך גאָר נישט וויסען.

— און ווען זיי וועלען זיך כאַפּען, דאַן וועלען זיי זוכען, דיא נכפּה זאָל זיי נעהמען!

— יא, שטאַרק, גוטער ברודער. און וויא וועט זיין אויב זיי וועלען ארויסשיקען ציווילנע, נישט קיין פּאָליציייסקע און זשאַנ־דאַרמען אונז נאָכיאָגען, וועלען צוזאָגען דערפאר גוט בעלוינען און יענע וועלען זיך שטאַרק פלייסען?

— עה! וואו איז דאָס געהערט געוואָרען! איצט איז שוין אַן אַנדער צייט! דאָס פאָלק פערשטעהט שוין אויך אַ ביסעל. זיי וויסען שוין איצט ווער עס אַנטלויפט און נאָך וואָס ער אַנטלויפט. ביי אונז איז אפילו ניט ראַסייע, פון דעסטוועגען הויבט מען שוין אויך אָן צו פערשטעהן.

— נו, און ווער עס וועט זיך פאַר געלט פערקויפען, מיט יענעם איז גאָר קורצע דבורים, זיי גיבען איהם דערפאַר 75 רובעל, וועלען מיר איהם געבען הונדערט רובעל און אַבי מען וועט איהם פער־שטאָפּען דאָס מויל, אַזוי איז ער אונזערער. ניין, מיין פריינד, פאַר דיא קאַזאַצקע געלד איז זיך גאָר ניטאָ וואָס צו שרעקען.

מיר זיינען אָבגעפאָהרען נאָך 50 וויאָרסט, קיינע שלעכטע בעגעגעניסען.

— נו, זאָג מיר, גוטער ברודער, מיט וואָס פאַר אַ וועג וועלען מיר ווייטער פאָהרען? — פרעג איך.

— דאָס בעסטע דיינק איך איז, אַט אַזוי וויא מיר פאָהרען.

— נו, און וויא איז דאָ ביי נאַכט? טרעפט דאָ גאָר ניט אונטערוועגנס?

— גאָט בעהיט, גוטער ברודער, ווען עס טרעפען אונז אָן דיא חברה־לייט!

— וואָס־זשע זיי בערויבען ?

— ווען מען זאָל נישט מעהר וויא בערויבען ? זיי זיינען אָבער פּשוט גזלנים, מערדער, פאַר גאָר נישט און זיי הרג׳ענען. ניט לאַנג האָבען זיי צווייען דער׳הרג׳עט.

—ווירקליך ? !

— אַט ערשט פאַראַכטאָגען, איז געפאָהרען איין קאַזאַק... זיי זיינען איהם בעפאַלען און געוואָלט ביי איהם דאָס געלד אָבנעהמען, האָט ער פינף מיט איין מאָל אוועקגעלייגט אויפ׳ן אָרט.

בשעת׳ן דערצעהלען האָט דער פּנים אָנגעהויבען לייכטען ביים סיביריאַק. מיך האָט דאָס, אָבער ווייניג געטרייסט,

— געוועהר האָסטו ביי זיך גוטע ?

— יא, קיין בעסערע דאַרף מען דוכט זיך נישט, גוטער ברודער, נור וואָס וועלען מיר אויפ׳ן שטייגער אין צווייען קענען מאַכען מיט א גאַנצער שייקע.

— דערהויבט, האַלט נור אימער דאָס געוועהר אָנגעגרייט ; און שלאָפען גאָט בעוואָהר ! אפשר וועט אלעס דורכגעהן וויא גע־וואונשען.

ס׳איז א׳ן אַן אנגענעהמע געשיכטע : אנטלויפען פון אַקאַטוי און אומקומען אויפ׳ן גרויסען שליאַך !

מיר האָבען צוגעגרייט דאָס געוועהר און פאָהרען ווייטער. עס הויבט אָן טונקעל ווערען.

— האַ ? גוטער ברודער, אפשר וואָלטען מיר אויסגעטרונקען צו גלעזלאַך וואַרעמס ?

— טהעע ? אַט וואָס פאַר א מעשה ! ווייסטו ווען עס איז געקומען דער געשיקטער פון אַקאַטוי ? היינט בעגינען ! איך האָב

שוין געוואַלט די פערד אין וואַלד טרייבען, זיי זאָלען זיך פּאַשען און אַליין צו דער ארבייט געהן; מיט אַ מאָל איך זעה, ער איז דאָ: „פּאָהר — זאָגט ער — אָבער טאַקע תיכף ומיד.“

— וויא הייסט, היינט אין דער פריה? מען האָט איהם דאָך נאָך נעכטען ביי טאָג אָנגעזאָגט, אַז ער זאָל דיך לאָזען וויסען?

— נו, זעהסט שוין וואָס פאַר אַ גלייכגילטיגער מענש דאָס איז, וויא אַזוי ער האָט אונז געקענט פערפיהרען, און איז נאָך אַ פריינד דערצו. מיט איין האַלבער שעה שפּעטער, וואָלסטו נישט מיך נישט די פוהר ניט געטראָפען! פערשטעהסטו שוין אַז ס'איז קיין צייט נישט געווען ווען זיך צו צוגרייטען אין וועג אריין.

— און שפּייז איז ביי דיר עפּעס פאַראַן?

— שפּייז? אָט דאָס, וואָס איך האָב נאָך צו דער לעצטער רייזע צוגעגרייט איז פאַראַן, אי דאָס אויב עס איז ניט קאַליע געוואָרען.

ס'איז נישטאָ ניט קיין טהעע, ניט וואָס צו עסען, און דער פראָסט שטאַרקט זיך אַלע וויילע מעהר, עס הייבט אָן דורכנעהמען אַ קעלט. אין פּעסעל זיינען די קליידער און אונטערוועש שטאַרק איינגענעצט געוואָרען אין קרויטדראָסעל אַזוי אַז איצט בין איך אין גאַנצען איינגעשמידט אין אַ קאַלטען קאָמפּרעס, און זיך איי־בערטהאָן אויפ'ן פראָסט איז נאָך געפעהרליכער. מיר בעשליסען פאָהרען אַזוי ווייטער.

עס ווערט פינסטערער. דער הימעל ווערט פערצויגען מיט וואָלקען. עס הייבט זיך אויף אַ קאַלטער שניידענדער ווינד.

— איך האָב זעהר מורא, אַז אַ זאַווערוכע זאָל זיך נישט צור־שפּיעלען — האָט זיך אָבגערופען דער פוהרמאַן. — עס וועט פער־שיטען דעם וועג, וועט זיין זעהר נישט פריילאָך.

מיר פאָהרען מיט גרויס מאַטערניש, זוכענדיג כסדר די צור־פּלאָנטערטע וועגען. מיר זיינען צוגעקומען עפּעס צו אַ טייכעל, דורכגעבראָכען דעם אייז, אָנגעטרונקען די פערד, אַליין אויך אַ

טרונק געטהאָן; דער דורשט איז עפּעס געווען אוננאַטירליך; און מיר פאָהרען ווייטער.

רעכענענדיג אַז ביי נאַכט וועט מען אונז זיכער ניט נאָכיאָגען איז פאַר אונז זעהר נויטיג געווען צו געווינען צייט. עס איז שוין נאָך האַלבע נאַכט, אַ זייגער דריי, דער פוהרמאַן הויבט זיך אָן קרימען.

— וויא דו ווילסט זיך, גוטער ברודער, מען זעהט ניט קיין וועג. וויא עס ווייזט האָבען מיר זיך אַראָבגעשלאָגען פון וועג.

מיר האָבען זיך אָבגעשטעלט, אַראָבגעגאַנגען זוכען דעם רעכטען וועג. יאַ, אַזוי איז דאָס, מיר האָבען דעם וועג פערלאָרען. איך שטעל אָן דעם קאָמפּאַס, ער שטעלט זיך כמעט וויא ריכטיג, אָבער קיין וועג זעהט מען ערגעץ ניט. פאָהרען ווייטער האָט קיין זינען ניט; עס בלייבט מעהר נישט איבער, וויא צו וואַרטען ביז עס וועט אָנהויבען טאָגען.

מיר האָבען אויסגעשפּאַנט דיא פערד, גענומען דאָס געוועהר אין דיא הענד אַריין, און זיך אַוועקגעשטעלט אויף דער וואַך.

אונטער דעם יאָמער פון שטורם, טראָגען זיך דיא געדאַנקען דאָס אין אַקאַטוי און דאָס אַהין, ווייט אין רוסלאַנד.

וואָס הערט זיך איצט אין אַקאַטוי? האָט מען שוין ערפאַהרען וועגען מיין אַנטלויפען? אָדער עס איז געשעהן וויא מען האָט זיך געריכט, אַז אין אַבענד ביים איבערזעהען וועט מען קענען נאָך אַלץ פערדעקען? וויא האָבען דיא נאָהענטסטע חברים איבערגע־פיהלט היינטיגען טאָג. אין רוסלאַנד דיא חברים, ווייסען נאָך גע־וויינליך פון גאָר נישט וועט געלינגען אונזער פּלאַן אויסצופיהרען ביז'ן סוף, אָדער עס וועט זיך ערגעץ איבעררייסען? דו ווענדסט אָן אַלע מעגליכקייטען, זאָלסט איבערקליגען דיין שונא, און גליקליך אַרויס פון אַלע סכנות.

ערגעץ וואו האָט אַ קרעה געטהאָן דער האָהן. מיר האָבען אַ ציטער געטהאָן: הייסט דאָס, אַז מיר זיינען נאָהענט לעבען אַ דאָרף. דאָס וואָס מיר האָבען נאָהענטע שכנים איז אונז ניט גאָר אַנגע־נעהם. עס הויבט אָן טאָגען. פון דער ווייטען הייבט זיך פאַר אונז

אַן מאָלען אַ הויז. איך בין געבליבען שטעהן אויף דער וואַך און דער פורמאַן איז אַוועקגעגאַנגען זוכען דעם וועג. עס האָט זיך אויסגעלאָזט, אַז מיר האָבען זיך נאָך געכאַפּט אין דער צייט, דאָס הייסט דער וועג איז געווען ניט ווייט פון אונז, ביי אַ פערטעל ווערסט. דיא נאַכט איז אריבער בשלום. קיין שום צופאַל האָט ניט פאַסירט און איצט זיינען מיר כמעט וויא זיכער פון אַן אי־בערפאַל. אפילו דיא געטרייסטע וועג־מענשען וואָלטען ניט קענען דורכמאַכען אזאַ שטיק וועג אָהן אָברוה. איצט בלייבט נור דיא סכנה אין פאָראויס: מען קען אונז איבערשניידען דעם וועג דאָרט וואוהין מיר פאָהרען אויב מען האָט זיי שוין געלאָזט וויסען פון געפענגנים. דער געפעהרליכסטער מאָמענט, איז דאָס אַריינפאָהרען אין דיזען פונקט. מיר זוכען מיטלען וויא אַזוי מיר זאָלען קענען אויספיהרען אָנצוקומען אַהין ביי נאַכט, ווען עס וועט זיין רעכט פינסטער.

דער צווייטער טאָג פון דער נסיעה איז אויך דורכגעגאַנגען בשלום, כמעט קיינע בעגעגענים.

עס ווערט שפּעט. דאָס נעכטיגע ערקעלטונג געהט אַריבער אין אַ היץ. דו פיהלסט אַז דו ברענסט וויא אַ שטיק פייער, דער פּנים פלאַמט וויא צופלאַקערט פון גרויס היץ, אין קאָפּ שלאָגט וויא מיט האַמערס. עס הויבט אָן ווערען קאַלאַמוטנע. מעהר וויא דאָס פעלט מיר ניט, אין'ם רעכטען געפאַהר קראַנק ווערען. מיר בעטראַכטען וויא אַזוי אַריינצופאָהרען אין דעם פונקט, און בעשליסען אַזוי: דער פוהרמאַן לייגט זיך אַוועק אויפ'ן וואָגען, גאָר אַזוי וויא אַ חולה, און איך, אָנגעטאָהן דיא פאַסיגע בגדים, בין זיין מענש, נעהם דיא פערד פאַר'ן צוים און פיהר זיי לאַנגזאַם. פריהער האָבען מיר דיא פערד אַביסעל געלאָזט אויסרוהען, כדי זיי זאָלען נישט אויס־זעהען שטאַרק אויסגעמאַטערט.

עס זעהען זיך פייערלאַך. עס הערט זיך אַ פייף פון אַ דורכ־לויפענדען צוג. מיר קוקען זעהר פאָרזיכטיג אין אַלע זייטען, צו איז ניטאָ עפּעס פערדעכטיגעס. ניטאָ! שוין גאָר לעבען שטעדטעל דערזעהען מיר עפּעס אַ וועגעל; מיר האָבען זיך אויסגעגלייכט מיט'ן וואָגען. ערשט מיר הערען אַ פעטען קול פון וואָגען:

— גאָט העלף, ברודער!

— גאָט העלף!

— פון וואנען טראָגט דער גוטער יאָהר?

מיר האָבען נאָך פריהער צווישען זיך אָבגעמאַכט וויא צו ענטפערן אין פאל ווען אימיצער וועט זיך אָנהויבען פאנאנדער־פרעגען. מיר ענטפערן, געהענדיג מיט דיא פערד אזוי וויא פריהער לאנגזאם. דיא פוהר יענע האָט זיך אָבגעשטעלט, און עפּעס א יונג געהט צו אונז צו. מיר האָבען זיך געמוזט אָבשטעלען.

— אָה, איהר זייט פון עקס....? ניין, עס קען ניט זיין, איהר זייט ניט פון דאָרטען.

ער רוקט זיך צו מיר נעהענטער צו און קוקט זיך איין.

— עה, איך קען דאָך דיך טאַקע, גוטער ברודער! — ציהט ער אויס דיא האנד און נעמט מיר אראָב דיא היטעל, וועלכע איז געווען אָנגערוקט אריבער דיא אויגען. איך בין אזש פערגליווערט געוואָרען!

— נו, געוויס ביסטו עס, — זאָגט ער — אזוי איז דאָס, גו־טער ברודער, איך קען דיך, דו ביסט א גוטער מענש דעם אמת געזאָגט, יא, א ג—ו—ט—ע—ר.

ער בייגט זיך צו גלייך צו מיין פּנים, גלייך וויא ער וואָלט וועלען מיך ארומכאפּען.

איך האָב שוין אריינגעלעגט דיא האנד אין טאַש ארויסצו־נעהמען דעם רעוואָלווער, וויא פּלוצלונג האָט פון זיין אָנגעבויגענעם פּנים, אויף מיר א שלאָג געטאָן דער ריח פון בראָנפען; איך האָב פאר זיך דערזעהען א פערשכורטען, גוטמוטהיגען פּנים!

— נו, נו, פאָהר געזונדערהייד וויטער! דו ביסט א גוטער מענש, און איך, גוטער ברודער, בין אויך א גוטער מעש. איך זאָג דיר דעם אמת. איך האָב גענומען א ביסעלע בראָנפען, נו, בין איך אביסעלע פריילאך. קענסטו דאָס פערשטיין? נו, זיי געזונד, א ג—ו—ט—ע—ר מענש ביסט דו!

איך האָב פון טיעפען הארצען געדריקט איהם דיא האנד, זיך אָבגעקעהרט מיט גרויס פריידע וועגען אונזער שיידונג, מיר האָבען זיך גוט אויסגעלאכט פון אונזער שרעק, און מיט מעהר מוטה געלאָזט זיך פאָהרען ווייטער.

אין גיכען זיינען מיר געקומען אין זעהר א „לעבעדיג" שטעד־טעל. מיר האָבען נאָר געדארפט אויפזוכען דיא הייזעל, אין וועלכער אונז איז בעשטימט געווען זיך אָבצושטעלען. עס האָט גענומען א שעה צייט, מיר האָבען אָבער געפונען, און ערפאָהרען אז עס זיינען קיינע סמנים ניטאָ פון נאָכיאָגען אונז. איך האָב זיך אי־בערגעקוקט מיט'ן פוהרמאן: וויא עס ווייזט, געהט אונזער זאַך גאָר ניט שלעכט.

אין דעם שטעדטעל האָב איך נאָך געמוזט געפינען א מענשען, וועלכער האָט געדארפט אָרגאניזירען מיין אָבפאָהרען ווייטער.

איך בין שוין פון לאנג אָן א גרויסער ליעבהאָבער צו שפּא־צירען ביי נאכט, איבערהויפט נאָך אין א מאָנד־לאָזער נאכט (זאָלען נאָר סענטימענטאלע פרייליינס ניט וואונדערן זיך אויף מיין געשמאקלאָזיגקייט) און איך קען ניט געדאכטען צו שפּא־צירען ביי טאָג. פאר מיר איז אָבער זעהר נויטיג געווען דעם מענ־שען געפינען וואָס גיכער.

ס'איז געווען 8 דער זייגער אין אבענד. און אזוי וויא מיר זיינען געווען אונטערן שטאָדט, איז כדי גיכער צו געפינען דעם וועג נויטיג געווען א פיהרער. צו מיין בעוואונדערן, איז דאָס גע־ווען ניט גאָר אזוי איינפאך. אויף מיין פאָרשלאָג דעם בעל הבית אז ער זאָל געהן מיט מיר אין דעם געוויסען פּלאַץ, האָט ער זיך אָבגעשאָקעלט מיט הענד און פיס.

— וואָס רעדט איהר? גאָט איז מיט איך, איז דען מעגליך געהן אהין איצט?

— פאר וואָס־זשע טאָר מען ניט?

— מען וועט דער'הרג'ענען, אהן צווייפעל דער'הרג'ענען!

— ביי אונז געהט נישט דורך א נאכט, אז מען זאל עמיצען ניט הרג'ענען. צוריק מיט דריי טעג האט מען 5 מיט א מאל אויסגעקוילעט, מארגען אין דער פריה וועלען מיר געהן.

— פאר וואס־זשע וועט מען אונז הרג'ענען? מיר ריהרען דאך קיינעם נישט אן.

— מארגען אין דער פריה! איהר זייט א מאדנער מענש! מיר האט מיין בעל הבית בעאויפטראגט מיט א נויטיגע זאך, אבער פיהרען א וועקסעל, מארגען אין דער פריה, איז פונקט דיא צייט פון צאהלען, און אויב איך וועל דאס היינט ניט צושטעלען קען ער האבען גרויס שאדען.

— וויא די מעשה איז, ביי נאכט וועט אבער קיינער ניט געהן, מען מוזווארטען ביז טאג; עס העלפט גאר ניט.

איך האב זיך גענומען צום פוהרמאן: — וואס טהוט מען דא, גוטער ברודער? האבען מיר דען אומזיסט דיא פערד פערמאטערט (איין פערד איז אזוי אבגעשוואכט, אזוי איבערגעמאטערט, אז קוים קוים וואס זיא האט זיך אהער פערשלעפט) אז מיר זאלען זיך ניט ביי טאג און ניט ביי נאכט ניט קענען ווייזען אין שטאדט? אונזער גאנצע ארבייט קען פערלארען געהן, מען מוז אימיצען קריגען מיט וועמען צו געהן!

דער פורמאן זיפצט און קרעכצט. מען געהט צו איינעם, צו א צווייטען, עס העלפט גאר ניט, פון יעדען בעקומט מען איין ענטפער — מען טאר ביי נאכט ניט געהן, מען וועט קוילען.

פון איינעם פון דיא ווייטעסטע ווינקלען, פון וואנען דיא גאנצע צייט האט זיך געהערט א געשמאקער כראפען, האט זיך פלוצלונג דערהערט א הילכיגער ברום.

— דו, סוחר, הער זיי נישט! זיי זאגען אלע ליגען!

איך זעה, א געלער חברה מאן הויבט זיך אויף אין זיין גאנצער גרויס, טרייסעלט מיט'ן פויסט, און דער צונג דרעהט זיך ביי איהם אין מויל וויא ביי א שיכור'ן.

— מען טאָר נישט געהן, זאָגט איהר? מען וועט קוילענען? ווער וועט מיך קוילען? איך אַליין וועל צעהן זייערע אויסקוילען! קום מיט מיר. אַ פערד איז ביי מיר, ברודער, אַ פייער, און אַ ביקסעל ברודער, האָב איך, אנו, וואָס פאר אַ ביקס! נאָר אַ פלעשעלע וועסטו שטעלען, געהט עס! נור ברידער, זעה בלייב ניט איבער הינטער מיר! אין פאַל טאָמער עפּעס, וועל איך מיט מיין ביקס און דו מיט דיין רעוואָלווער. האָסטו אַ רעוואָלווער? נו, איז גוט!

אַ צעהנדליג לייגען מיר אַוועק, ברודער. איך, קוזמאַ גראַסי־מאָוו זאָל זיך פאר עמיצען שרעקען? אָ, ניין, דאָס איז נאָך נישט געווען!

עס האָבען זיך אָנגעהויבען האַמפּערייען. איינינע האָבען געזאָגט אַז איך זאָל פאָהרען מיט איהם, אנדערע ווידער האָבען ניט געראַטהען.

— וואוהין פאָהרט מען מיט אַ שכור'ן?

אַ גוטער פאָרשלאַג (?) דער בעל הבית פיהרט מיך אָב אָן אַ זייט:

— וואָס האָט איהר זיך אריינגענומען אין קאָפּ! מיט קוזמאַן זאָלט איהר ניט פאָהרען, איהר זעהט דאָך אַליין אַז דער מענש איז טוידט שכור, ער וועט אייך אַזעלכעס אָנמאַכען, אַז איהר וועט ניט גערען זיין פון דער גאַנצער חתונה.

מיר זיינען ארויס אין הויף. אויף אונזער בעראַטהונג זיינען זיך צונויפגעקומען דיא שכנים. אַלע פיהלען מיט, מוזען מוז מען און פאָהרען קען מען אָבער ביי נאכט ניט. צווישען עולם געפינט זיך אויך אַ פּאַארעל; אַ שעהנער יונג, אַ חתן, און לעבען איהם טולעט זיך פריינדליך אַ מיידעל מיט אַ פערפיהרערישען שעהנעם פנים און קנאַקט צו מיט'ן צונג.

— און איהר שעהנינקע, פאָהרט בעסער אין רוסלאַנד — ווענד איך זיך צו איהר.

— פאַרוואָס עפּעס? זינגט זיא דורך אַ פראַגע, וואַרפענדיג אויף מיר גנב'ישע אויגלאָך.

— ביי אונז אין רוסלאנד זיינען דיא יונגע לייט בראברער.

— אונזערע זיינען אויך נישקשה.

— וואס נישקשה, פייגלינגע זיינען אייערע יונגע לייט. אט וואס.... ! נעהמט, צום ביישפיעל, אייער קאוואליער, א יונג דאכט זיך, שעהן צו קוקען, נור וויא עס שיינט איז ער אויך א פייגלינג.

דער חתן־בחורל געפינט זיך בעליידיגט.

— איך, הייסט עס ? איך בין א פייגלינג ? פון וואנען דרינג־סטו דאס ?

— פון וואנען איך דרינג ? וואלט דען ביי אונז אין רוסלאנד אזא יונגער מאן וויא דו מורא געהאט צו געהן ביי נאכט ?

דאס מיידעל קוקט אויף איהם מיט ארויסרופענדע בליקען.

— מען וועט קוילען, איהר האט דאך געהערט ?

— מען וועט קוילען ? און דו, וואס ביסטו אן עופה׳לע ? דו האסט דאכט זיך א פאר גוטע הענד, ניין ? אט גיה איך דאך און האב גאר קיין מורא נִיט.

וויא עס ווייזט אוים האט דאס איהם שטארק א נעהם געטאהן.

— קום, גוטער ברודער, וועסטו בעקומען אויף טהעע און וועסט נאך ברענגען א מתנה פאר דיין בעשערטער.

דאס מיידעל נעהמט דעם בחור דורך מיט דיא אויגען.

— נו, און א רעוואלווער האסטו ?

— א רעוואלווער ? נאך וואס פאר א מין רעוואלווער !

איך נעהם ארוים דעם וואונדערליכען „סמיט ענד וועססאן“, וועלכער איז אזוי שעהן בעפוצט און בעווייז זיי.

דער רעוואלווער מאכט אויף זיי אן איינדרוק.

— נו, זאל זיין, שפאן דיא פערד און מיר פאהרען !

זיי האָבען זיך אָנגעהויבען סוד'ען. עס איז אונטערגעקומען עפּעס נאָך א בחור'ל.

— ווערסט דו געבען צוויי רובעל? פאָהר איך מיט מיין חבר.

— שפּאַן איין!

דער בחור איז געווען א פוהרמאַן פון משא. מען האָט איינגעשפּאַנט א שווערען וואָגען, אויף וועלכען מען פיהרט משא, דער יונג האָט זיך בעוואָפענט מיט א ביקס, איך מיט א רעוואָלווער, דער דריטער מיט א שווערען אייזען; אריינגעזעצט זיך און מיר האָבען זיך אוועקגעטראָגען שנעל וויא א בליץ. איך האָב שוין פערגעסען אויף דיא געפאַהר אפילו. איך האָב זיך אָנגעכאַפּט מיט ביידע הענד פאר דעם ברעט פון וואָגען און האָב געהיט זיך ניט אָבצובייסען דיא צונג פון צופיעל טרויסלענעס. אָנצופאַלען אויף אזא עקספּעדיציע וועט זיך ניט יעדערער אונטערשטעהן. מיר זיינען דערפאָהרען ריכטיג. געפונען דעם נויטיגען מענשען און אָבגערעדט מאָרגען פריה גוט אויסגעפינען אלעס וועגען דעם פּלאַץ און פארנאכט אריינקלייבען זיך אין א צוג.

אין דעמזעלבען בעוואָפענטען צושטאַנד און אין דערזעלבער אָרדנונג זיינען מיר אין א שטונדע ארום געקומען צוריק אהיים, וואו מען האָט אונז בעגעגענט אלס זיעגער.

מיין פוהרמאַן פיהרט מיך אָב אָן א זייט און ראַמט מיר איין אונרוהיג א סוד.

— אָט וואָס פאר א צרה, פריצ'ל; מיר האָבען דאָ געטראָפען אין א שלעכטען פּלאַץ.

— וואָס איז דען?

— דאָ איז מיט א פּאָר טעג צוריק געווען א גרויסע גנבה, מאַכט דיא פּאָליציי דאָ ארום יעדען טאָג אָביסקעס. נעכטען אבענד זיינען דאָ געווען דיא פּאָליציסקע, און עס קען זיין אז זיי זאָלען היינט דאָ ווידער זיין.

מיט יעדער שטונדע ווערט דאָס שווערער! אָבער וואוהין אַריבערצוקלייבען זיך פון דאַנען איז אויך ניטאָ. זאָל זיין וואָס עס וויל. איך האָב זיך וויא עס איז צוגעטוליעט אין דעם קאַלטען ניט געהייצטען הויז. זייענדיג פארטיג מיט אַלעס, האָב איך זיך דער־פיהלט אונגלויבליך מיעד און צובראָכען. ניט קוקענדיג דאַרויף וואָס איך האָב שוין צוויי טעג ניט געגעסען, האָט זיך עסען ניט געוואָלט. דאָס איז אַ ביטערע מעשה. איך האָב זיך אָנגעטרונקען מיט טהעע און האָב זיך אַוועקגעלייגט.

איך האָב געמוזט האָבען אַ גראַד 40 היץ; ריידען פון היץ האָב איך ניט גערעדט, אָבער אין דיא אויגען זיינען געווען האַלו־ציגאַציעס; עפּעס קליינינקע מענשעלאך, אַזוי וויא לאַלקעס, מיט אונגעהייער גרויסע קעפּ און אַליץ זשאַנדאַרען און זשאַנדאַרען. איך פארשטעה און בין בעוואוסט, וואָס פאר אַ שרעק, אויב איך בלייב דאָ קראַנק, און מיט דיזען געדאַנק בין איך ענדליך איינגעשלאָפען. אין דער פריה כאַפּ איך זיך אויף און מיין ערשטער געדאַנק איז: בין איך געזונד? איך טאַפּ זיך אַרום, איך הויב אָן בעוועגען דיא הענד, דיא פים. וועלכע טיוואָלים? אַקוראַט וויא עס וואָלט מיט מיר קיין זאַך ניט געטראָפען! פריש און געזונד, נור עסען ווילט זיך כאָטש שטאַרב.

דאָס איז געווען זונטאַג. דיא בעל־הבית'טע, וועלכער דער פוהרמאַן האָט פאררעדט פאר מיר אַ גוט וואָרט, האָט אָנגעבאַקט הייסינקע פלעצלעך, וועלכע דיא סיביריאַקעס עסען מיט צולאָזענע פּוטער. דאָס האָט געשמעקט גוט.

איך האָב איינגעפּאַקט דיא זאַכען, האָב אָבגעלייגט אָן אַ זייט וואָס מיר איז ניט נויטהיג און אַ זייגער 9 בין איך אַוועק צו דעם נויטיגען מענשען. אָן אויפנאַהמע האָב איך געהאַט אַ גוטע. אויסערגעוועהנליכעס מיטגעפיהל. בעזאָנדערס ווארעם האָבען מיך אויפגענומען דיא אַרמעניער. איין יונגער בחור'ל האָט זיך אַ וואָרף געטאָהן צו מיין בעקאַנטען, וויא ער האָט נור דערהערט, אַז דאָ איז אָן אַנטלאָפענער פּאָליטישער און מען דאַרף אויסהעלפען, און האָט אַ בעט געטאָהן:

— מען דארף קיינעם ניט, מען דארף ניט קיינעמס הילפע! לאָזט מיך. איך וועל איהם שוין צושטעלען זיכער קיין נ... דאָרט וועל איך אלעס איינאָרדנען, ביי מיר זיינען דאָרט פאראן חברים, פריינד, איהר ווייסט דאָך.

מיין בעקאַנטער האָט איהם א קלאפּ געטאָהן איבער'ן פּלייצע:

— נו, אויב דוא נעהמסט זיך אן איהם צושטעלען, דאַן קע־נען מיר שוין זיך רוהיג פערלאָזען. אלזאָ, גלייך געגאנגען.

איך בין געשטאַנען דארויף, אז איך מוז זיך אנטאָהן וויא א שלעפּער. מען האָט ערגעץ געקראָגען דיא פּאסענדע בגדים, איך האָב זיך אויסגעפּוצט אין מיין שלעפּערישען קאָסטיום, און ווען איך האָב זיך א קוק געטאָהן אין שפּיגעל, בין איך געוואָרען אויסער זיך פאר שמחה: אן אמת'ער, טיפּישער אָבגעריסענער שלע־פּער, וועלכער האָט אויפ'ן וועג ערגעץ אויף וועלכען עס איז אופן געקראָגען זאכען. און אום אויסצוזעהען אין גאנצען וויא עס פּאסט פאר אזא שלעפּער, האָט מען מיינע זאכען איינגעבונדען אין א טוך און איך האָב געהאט מיט זיך א באָנדעל.

איצט בלייבט נור איבער וויא עס איז ארויף אויפ'ן צוג און שוועבען צו מזרח צו. נאָך פיעל פּלענער און מיליטערישע דרייד־לאך, איז אונז דאָך געלונגען אריין אין וואגאָן. דער, וועלכער האָט מיך באגלייט, האָט געשפּיעלט דיא ראָלע אלס מיין בעל־הבית. מיין קאָסטיום און מיין גאנצע אויסזעהען, האָט בעקומען א מתנת־יד פון א זשאנדארם: „וואוהין קריכסטו דוא אזוינער און אזוי־נער!“ א מערקווירדיגע זאך, עס ווילט זיך קיין מאָל נישט גלויבען, אז עס טרעפען אזוינע פעלע ווען א שטוים אין זייט זאָל גאָר פערשאַפען פערגעניגען און ארויסרופען מוטה מיט בעגייסטערונג. האָט מיך נור עמיצער אויסגעזידעלט אלס א שלעפּער — איז דאָס פאר מיר דאמאלס געווען א מין הימלישע געזאנג.

עפּיס ביי איין אָפיציער האָב איך נאָך פערדיענט 5 קאָ־פּיקעס אויך: איך לויף מיט'ן קעסעלע נאָך געזאָדענע וואסער, איך הער פון צווייטען קלאס שרייט עמיצער: „עי, ליעבינקער,

ברײנג אין אײן װעגס פאר מיר אויך געזאָדענע װאסער, װעסטו דערפאר קריגען אויף טהעע.

— מיט פערגעניגען, װאשע בלאגארדיע!

איך האָב איהם געבראַכט דאָס װאסער, און געקראָגען דער־פאר 5 קאָפּיקעס. נו, טראַכט איך מיר, איצט איז מײן ארבײט ריכטיג, װען איך האָב אפילו אויף טהעע פּערדיענט, און טאקע פאר דעם אלײן דארף איך זעהען נישט האָבען קײן דורכפאל. און װירקליך אין צײט פון 5—4 טאָג נסיעה מיט׳ן צוג זאָל דאָס כאָטש אימיצער אויף מיר א קוק טאָהן מיט נײגעריגקײט, קײנער נישט!

דערעסען האָבען מיר נור דיא קאָנדוקטאָרען. דאָרטען איז איבערהױפּט גאָר ניט אײנגעפיהרט, אז מען זאָל פאָהרען מיט א בילעט; מען פאָהרט אלס בלינדע פאססאזשירען*) און אזוי װיא פיעלע צאָהלען גאָר דיא קאָנדוקטאָרען אויך ניט, בינדען זײ זיך כסדר צו דיא פאססאזשירען: אלע װײלע געהן זײ צו מיט א פראגע: „האָסטו א בילעט?“ אין בעצוג צו דיא, װעלכע טראָגען מעהר אָדער װײניגער אשטענדיגע קלײדער, בענוגענט מען זיך בלויז מיט א פראגע: „איהר פאָהרט װײטער?“ מײן אויסזעהען, חאָטש איך האָב יא געהאַט א בילעט, האָט דאָך, קענטיג, דעם קאָנדוקטאָר נישט איבערצײגט, אז ער זאָל מיר קענען גלויבען. ער האָט זיך געטראַכט: געװיס עפּיס א מין זשוליק.

— בילעט!

— פאַראַן, איך פאָהר װײטער.

— גוט, גוט, בעװײז נור!

איך בעװײז. אין א פאָר טאָג ארום האָט זיך מיר אלײן גע־װאָלט איבערצײגען זיך װאָס זײער בעגריף איז װעגען מיר.

— בילעט!

איך ענטפער װיעדער, אז איך האָב.

*) ד. ה. פאָהרען דורך אונטערקױפען דעם קאָנדוקטאָר.

— גוט, גוט, דוא אָבער ווייז נור אקארשט!

איך בעוויז זיי וויעדער.

— אָט, — זאָג איך צו מיין שכן — וויא עס איז ניט גוט צו זיין א קבצן, קיינער גלויבט דיר נישט, איהר וועט מיר גלויבען אויפ׳ן וואָרט, אז איך וועל אייך זאָגען, אז איך בין דערמיט ביי זיי נור ערגער פאר אן אנדערן, ווייל איך געה ארעם געקליידעט, און עס קען זיין, אז איך בין גראד אזא מענש וויא ער. וויא מיינט איהר? דער קאָנדוקטאָר האָט זיך אביסעל וויא בעליידיגט זאָגענדיג: — עס טרעפט אָבער, זעהר אָפט אזעלכע פון אייערע חברה, וואָס מען דארף אויף זיי גוט אכטונג געבען.

—פון אייערע ברידער? איך בעט אייך, ווער איז דאָס פון אונזערע ברידער? אליין הייסט דאָס פון וואָס פאר ברידער ביסטו? נישט פון אונזערע? נור וואָס איז פארהאן וואָס צו רעדען. פון אונזערע ברידער קומט דאָס אוים זיינען אלע זשוליקעס, און פון זייערע; אלע עהרליכע, איאָ? דיא מאשיניסטען, דיא קאָנדוקטארען, — אלע זיינען פון אונזערע ברידער, היינט ווער זיינען דאָס דיא גנבים? נישט איהר? דירעקטאָרען, וואָס זיי זיינען גראד פון זייערע ברידער, זיינען אלע עהרליכע? הא? אזוי קומט דאָס אוים נאָך דיין מיינונג?

דער קאָנדוקטאָר האָט זיך נאָך שטארקער דערפיהלט בעליידיגט: אך, ברידער, וואָס איז דאָ וואָס צו ריידען, — דער פערשאָלטענער ברויט צווינגט צו אלעם.

— אזוי איז דאָס טאקע, אז איבער אייער פרנסה, מוז אונזער ארעמער ברודער ליידען וויא עהרליך ער זאָל ניט זיין.

— נו, נו, הער שוין אויף, איך האָב דאָך דיר, ברודער, גאָר נישט געטהאָן, דארפסט זיך אויף מיר נישט בעליידיגען. איך האָב נור אזוי געטאָהן, ווייל מיין פלאטץ איז אזא, און ווייטער וואָס איז צו ריידען!..

— — — — — — — — — — — — — — — — —

מיר זיינען דערפאַהרען ביז'ן שטאָדט אַהן וועלכען עס איז צופאַל; פון דיזער שטאָדט האָב איך געדאַרפט איבערקלייבען זיך קיין יאַפּאַן. דאָ איז מיר אויסגעקומען אויסצושטעהען אונאנגע־נעהמליכקייטען און פיעלעס דורכצומאַכען, ווארום עס איז עפּעס

ארויסגעקומען א פּלאָנטער און מיספערשטענדניס אין דיא פּאַ־ראָלען.— אָבער וועגען דעם אלעם און אויך וועגען דער נסיעה איבער'ן יאַפּאַנעזישען מעער איז מיר דערווייל אונבעקוועם צו ריידען אויס קאָנספּיראַטיווע גרינדע.

אין אלגעמיין געזאָגט, איז מיר דאָ ניט געגאַנגען. עס איז מיר אויסגעקומען אויסצושטעהען אונטער זעהר שלעכטע אומ־שטענדען א גרויסען ים־שטורעם (טייפון), גאַנצע 36 שטונדען איז אויסגעקומען ניט צו שלאָפען. מען האָט געבראָכען מיט בלוט און גאַל. איך בין געוועזען זיכער, אז דאָס איז שוין אנגעקומען דער סוף און אויפ'ן הארצען איז געוועזען זעהר ביטער. אָבער דער סוף איז דאָך ניט געקומען, אפילו ניט דער אנהויב פון סוף.

איך בין דערנאָך געוועזען זעהר אונרוהיג צו וועט מיר געלינ־גען דאָס אראָבגעהען פון שיף אין נאַגאַסאַקי. און אָ, וויא לייכ־טער איז מיר געוואָרען ווען איך האָב ארויפגעטראָטען אויף דעם יאַפּאַנישען באָדען.

איך בין אוועק גלייך צו דעם האוואַישען סענאַטאָר, דר. נ. ק. ראַססעל.

—איהר דערקענט מיך ניט ?

— ניין

— קוקט זיך אקאָרשט גוט צו.

— דוכט זיך, אז ערגעץ האָבען מיר זיך געטראָפען, אָבער איך קען ווירקליך ניט עראינערן זיך, —זאָגט ער, קוקענדיג אויף מיר אביסעל מיט פערדאַכט.

— איך בין דער און דער...

— — — — — — — — — — — — — — — — —

— בין איך דאָ ניט אין סכנה ?

— אין קיין שום סכנה ניט. עס איז אָבער נויטהיג אָפּען אנצוגעבען דעם נאָמען.

— וויא ? אנגעבען מיין אייגענע פאמיליע ?

— אונבעדינגט. אויב ניט קענען ארויסקומען אונאנגע־נעהמליכקייטען. *)

אלזאָ, אָט דאָס איז זיא, דיא פרייהייט!

פרייהייט פיר קאמפף — קאמפף פיר פרייהייט!

---

*) דערנאָך שוין אין טאָקיאָ אויפ'ן דאמפשיף און אָנקומענדיג האָב אי־ זיך דערוואוסט וויא וויכטיג דיעזע עצה איז געווען. ווען איך וואָלט אָנגעגעבען א פרעמדע פאמיליע וואָלט איך געליטען גרויסע אונאנגענעהמ־ליכקייטען, וואָרים ביי זיי איז דאָס דער גרעסטער פארברעכען. און אזוי האָט מען מיך בעגעגענט אומעטום מיט גרויס אויפמערקזאמקייט און פריינדליכקייט.

אויס דעם בריעף פון א פאליטישער אין אקאטוי.

ג. גערשוני איז שוין געוועזן אין אמעריקא, ווען עס איז אנגעקומען אהער א בריעף פון איינער פון דיא פאליטישע פערשיקטע איז אקאטויער טורמע. אין דיזען בריעף שילדערט דיא שרייבערין וואס עס האט זיך געטאהן אין טורמע נאך זיין אנטלויפען. מיר גיבען דא איבער אן אויסצוג פון דעם בריעף אלס א בייטראג צו ג. גערשוני'ס שילדערונג פון זיין ענטרינונג. אט וויא זיא בעשרייבט דאס:

„.... דעם 13 אקטאבער איז ביי אונז פארגעקומען א זעהר פרעהליכע פאסירונג. עס איז ענטרונען, אדער בעסער געזאגט, עס איז פאר ז י י (פאר דער רעגיערונג) געהיימניספול פערשוואונדען גריגארי אנדריעוויטש גערשוני. זייער שרעק איז אהן א גרענעץ. דער עיקר איז דעריין נאך דאס וואס דער נאטשאלניק איז געוועזן אזוי זיכער, אז מעהר קיין פאבעגען (ענטרינונגען) קענען שוין ניט פארקומען„ ערשטענס איבער דער פערגרעסערטער שטרייגקייט, צווייטענס, דערפאר ווייל פון דעם דארף אקאטוי האט מען אויסגעוויזען אלע ניט פערשיקטע, וועלכע האבען זיך בענוצט פריהער מיט זייער פרייהייט. אויב עס איז קיינער ניטא אויסער דיא פערשיקטע, הייסט דאס, אז עס זיינען ניטא קיין מענשען, מיט וועלכע מען זאל זיך קענען צונויפריידען און פלאנעווען א פאבעג (ענטרינונג). ערשט עס לאזט זיך גאר אויס, אז זייערע רעכענונגען זיינען אומזיסט.

זיי ווייסען עד־היום ניט וויא אזוי איז גערשוני פערשוואונ־דען. דער קעלער געפינט זיך ניט אין טורמע און ער איז אזוי וויט פון טורמע וויא אונגעפעהר אויב דו גערדיינגסט פון מאניאס הויז ביז דער אופּראווא. אהינצו פלעגען דיא פערשיקטע אבלייגען זאפּאסען פּראוויאנט אויף ווינטער. אין דיזען קעלער האבען זיי געפונען א פאס, וועלכע מען האט ארויסגעפיהרט מיט א טאג פריהער, איידער זיי האבען זיך געכאפּט אז גערשוני איז ניטא. אנשטאט דעם וואס דיא פאס זאל זיין א פולע ביז אויבען מיט קרויט, איז זיא געווען אנגעפּיעלט בלויז אויף א דריטעל, דערצו האט מען אין דעם דעק פון פאס געפונען צוויי קליינע לעכער און צוויי גומענע טרייבלעך מיט מעטאלענע ברעגען. דיזע רעהרליך, דיינקען זיי, האבען געדיענט פאר איהם אויף צו אטהעמען וויא לאנג ער איז געלעגען אונטער דיא קרויט. דאצו האבען זיי געפונען נאך צייכענס, וועלכע זיינען פאר זיי בעווייזע, אז גערשוני איז אויף אזא'ן אופן ענטרונען.

דוכט זיך שוין אלעס קלאהר, פונקט געטראפען וויא מיט'ן פינגער אין הימעל. נור דא שטעלט זיך זיי אבער דיא פראגע, וויא אזוי האט דאס געקענט גערשוני ארוים פון קעלער? דער נאדזיראטעל האט אליין דעם קעלער פעררינגעלט, האט איהם ארומגעקוקט, ארומגעשמעקט און ער האט אלעס ארומגעזעהען. אלזא וויא איז ער אנטלאָפען? און זיי מיינען, אז די פאס, דיא טרייבלעך א. ז. וו. איז מעהר ניט אויף צו פערבלענדען דיא אויגען, און אוועק איז ער פיעלייכט אויף אן אנדער אופן.

מיט איין ווארט דיא געהיימניספולע פערשווינדונג פון א מענשען, וועלכער איז פאר זיי אזוי שרעקליך איז ווערטה דיא אויפמערזאמקייט פון א שערלאק האלמס. פאר אונז איז נאטירליך ניט דאס וויכטיג, נור עס איז וויכטיג, דאס וואס ער איז אוועק און אלע פארשונגען און זוכונגען האבען צו גאר נישט געפיהרט.

פערשוואונדען איז ער דעם 13טען (26) אקטאבער אין דער

פריה. און שפּאס האָבען מיר געהאַט זעהר פיעל, נור שרייבען וועגען דעם איז נ י ט ב ע ק ו ו ע ם. איך וועל נור בעשרייבען דאָס, וואס זיי אליין, דיא נאַטשאַלסטווא, ווייסען שוין אויך; דעם גאַנצען טאָג האָט מען זיך ניט געכאַפּט, איז אַבענד׳ געהט אן א פּראָווערקע, אנשטאַט גריגאַרי אנדריעוויטש גערשוני האָט מען ארויפגעלייגט אויף זיין בעטעל א פיגור פון א קאָפּ פון האָלענדער קעז (דעם אמת געזאָגט איז דאס אויסגעארבייט געווארען גרויסארטיג) דער גאַנצער קאָפּ איז געוועזן אויסגעארבייט גאַר אזוי וויא גערשוני׳ס קאָפּ.

דיא נאַדזיראַטעלעס עפענען דיא טהיר, ערשט זיי זעהען וויא איינער פון אונזערע חברים פיהרט אַ הייסע געשפּרעך מיט גריגאָרי אנדריעוויטש: „פאַרשטעהט איהר דען ניט, אז ווען...“ און אזוי ווייטער; קורץ א היטציגע דעבאַטע געהט אן און מען גיט עפּעס שטארק צו פאַרשטעהען דעם קעזענעם קאָפּ. דער נאַדזיראַטעל קוקט איבער, אז אלע זיינען דא; רופט אויס און אלע זיינען דא, פעררי־געלט ער די טהיר פון קאמערע. מיר האָבען זיך זעהר דערפרעהט: די פּראָווערקא איז אריבער, הייסט עס אז גריגאָרי אנדרעיעוויטש וועט האָבען צייט ביז מען וועט זיך כאַפּען ניט נור א טאָג מיט א נאַכט, נור נאָך א טאָג מעהר. ווארום דיא שטרייננגע פּראָווערקע פון ביינאַכט איז דורכגעגאנגען געלונגען, וועט דאָך אין דער־פריה׳ ענדיגע געוויס לייכט ׳דורכגעהן. ווארום וואס קען זיי אויפפאלען, עס ליגט א מענש פאַרדעקט ביז׳ן קאָפּ און שלאָפט נאָך.

אָבער אין א שטונדע ארום נאָך דער ערשטער פּראָווערקע דארף זיך פארוועלען איינעם פון דיא נאַדזיראַטעלעס, וועלכער האָט ליעב געהאַט צו פערברייננגען מיט גריגאַרי אנדרעיעוויטש, צו אריינ־קומען; ער קוקט זיך גוט איין, גיט אַ ריהר. וואו גערשוני? עס איז גאַר א פיגור פון קעז. א שרעק האָט איהם אנגעכאַפּט. עס איז אבער שוין נאַכט, עס איז געווארען א געלאף, אבער וואס צו טאהן האָבען זיי ניט געוואוסט. דאָס ערשטע האָבען זיי אויסגעזוכט דעם גאנצען דארף, האָבען אויסגעפארשט אלע ווינקלעך. אבער ניטא. און אזוי ווייסען זיי נאָך איצט ניט וויא ער איז פערשוואונדען.

טעלעגראפירען גלייך האבען זיי ניט געקענט, ווייל מען מוז שיקען צוליעב דעם א קוריער קיין אלעקסאנדראווסקי; דאצו האבען זיי אלץ גערעכענט אט, אט וועלען זיי איהם געפינען. און מעלדען גלייך דעם גובערנאטאר האבען זיי מורא געהאט: סטייטש, אזא שרעקליכע זאך. דערצו זיינען זיי אזוי צוטומעלט געווארען, אז זיי האבען ניט געוואוסט וואס צו טאהן. דערווייל האט גערשוני געוואונען צייט...."
